

Západočeská univerzita v Plzni

FAKULTA PEDAGOGICKÁ
KATEDRA ČESKÉHO JAZYKA A LITERATURY

PORTRÉT JIŘÍHO ROBERTA PICKA
BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Veronika Bolgáčová
Český jazyk se zaměřením na vzdělávání
2009 - 2012

Vedoucí práce: PaedDr. Jiří Staněk, CSc.

Plzeň 2012

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

Plzeň 30. března 2012

.....
vlastnoruční podpis

Chtěla bych poděkovat vedoucímu své bakalářské práce panu PaedDr. Jiřímu Staňkovi, CSc. za odborné rady, vstřícný přístup a ochotu. Dále panu Františku Hromadovi za poskytnutý materiál z chebské inscenace Pickovy hry "Smolař ve žluté čepici". V neposlední řadě bych poslala slova díky Zuzaně Justman, která mi byla ochotna odpovědět na mé dotazy stran jejího bratra a dala mi kontakt na Josefa Eismanna, jemuž touto cestou také děkuji.

Obsah

ÚVOD.....	- 1 -
DIVADLA 1. POLOVINY 20. STOLETÍ.....	- 3 -
Kabaret Červená sedma	- 3 -
Rokoko.....	- 4 -
Revoluční scéna.....	- 6 -
Osvobozené divadlo	- 7 -
Divadlo satiry.....	- 9 -
Divadlo ABC.....	- 10 -
Reduta	- 12 -
MEDAILONEK JIŘÍHO ROBERTA PICKA.....	- 16 -
ZUZANA JUSTMAN, sestra J. R. Picka	- 18 -
PARAVAN.....	- 19 -
Písničky.....	- 19 -
Hry Paravanu	- 21 -
Neúspěch Paravanu.....	- 22 -
KABARET AU	- 23 -
Kabaret s nahou slečnou	- 24 -
BÁSNÍK A SATIRIK	- 25 -
Bez ubrousku.....	- 25 -
Ptáci a jiné ryby (bajky a aforismy)	- 27 -
7 kytic pro buvola.....	- 28 -
SATIRA	- 31 -
ZÁVĚR	- 33 -
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ A LITERATURY.....	- 35 -
Literatura.....	- 35 -
Internetové zdroje.....	- 35 -
RESUMÉ.....	- 37 -
PŘÍLOHY.....	- 38 -

ÚVOD

S tvorbou Jiřího Roberta Picka jsem se poprvé setkala v literárním časopise Květen. Byla to vlastně náhoda, protože jsem v časopise vyhledávala článek týkající se sporu o Halase. Když jsem časopisem listovala, narazila jsem na několik epigramů, pod nimiž byl podepsán kdosi skrývající se pod šifrou jrp, pod jiným epigramem to byl j.r.p. a na jiném místě J. R. Pick. Po konzultaci s vedoucím své práce jsem se rozhodla, že tématem mé bakalářské práce bude Jiří Robert Pick.

V počátku svého seznamování se s J. R. Pickem jsem se domnívala, že se nebudu potýkat s nedostatkem zdrojů, neboť jsem si nechala ve Studijní a vědecké knihovně Plzeňského kraje vypracovat na Jiřího Roberta Picka rešerši, v níž jsem měla seznam na první pohled čítající poměrně dost publikací, ve kterých byl J. R. Pick zmiňován. Při jejich prostudování jsem ovšem zjistila, že se informace v mnoha z nich opakují, případně jsou doplněny ukázkou z Pickovy tvorby, jako je tomu například v Justových Dvaceti deka duše¹. Jiný příklad méně užitečného zdroje je Kniha s'ťažnosťí, kterou sestavili Viliam Marčok a Tomáš Janovic. V této publikaci je Pickův medailonek doplněn o jeho epigramy přeložené do slovenštiny. Stalo se tedy, že jsem se musela spokojit se třemi zdroji. První je publikace vydaná u příležitosti nedožitého Pickova jubilea. Sestavil ji Eduard Světlík a dal jí název Pickanterie. Koláž ze života a díla satirika J. R. Picka. Z „Pickanterií“ jsem čerpala nejvíce životopisných dat. Druhým zdrojem, tentokrát věnujícím svou pozornost Pickově divadlu Paravan, byla stať Zdeňka Heřmana Parametry Paravanu, která byla zařazena do sborníku Začalo to Redutou.“ Informace o Paravanu jsem čerpala také z článku Niny Dlouhé „Od Reduty k Apollu: deset let malých scén a jejich písniček (1956 – 1966)“².

Jak jsem se dostávala stále hlouběji, začala jsem si uvědomovat, že sice pronikám do Pickova díla, ale že mi vyvstávají otázky, a není jich málo, týkající se jeho osoby. Jeden otazník, který se stále vracel, stál na konci otázky: Proč J. R. Pick neemigroval spolu se svou matkou a sestrou? Vzhledem k nedostatku publikací, které by mi mohly posloužit jako zdroj, jsem se uchýlila k hledání na internetu. Zjistila jsem, že

---

¹ JUST, V.: Dvacet deka duše: (groteskní lyrika). In: Z dílny malých scén. Praha 1989, s. 288 – 295.

² DLOUHÁ, N.: Od Reduty k Apollu: deset let malých scén a jejich písniček (1956 – 1966). In: Taneční hudba a jazz. Praha 1968 – 69, s. 5 – 35.

Pickova sestra Zuzana, provdaná Justman³, žije v USA. Natočila čtyři dokumentární filmy zabývající se událostmi v Československu, které se odehrály před její emigrací i po ní. Také jsem se dočetla, že v roce 2006 uvedla Pickova Smolaře ve žluté čepici na newyorském divadelním festivalu⁴. Zrodila se mi v hlavě smělá myšlenka: vypátrat kontakt na Zuzanu Justman a zkusit se s ní spojit. Prohledávání internetových stránek se nakonec vyplatilo, když jsem přes webové stránky onoho newyorského divadelního festivalu našla odkaz přímo na stránky hry *The Unlucky Man in the Yellow Cap*,⁵ kde byla kolonka s nápisem „Contact us“ (Kontaktujte nás). To byla pověstná jiskřička naděje. Napsala jsem tedy e-mail, ačkoliv jsem přesně nevěděla, kdo jej bude číst, že bych ráda kontaktovala Zuzanu Justman a položila jí několik otázek týkajících se jejího bratra. Byla jsem v úžasu, když mi ještě téhož dne přišla odpověď. Navíc mi odepsala přímo Zuzana Justman, že mi ráda mé dotazy zodpoví. E-maily, které jsme si vyměnily, příkládám do příloh⁶. Zuzana Justman mi dala e-mailovou adresu na Pickova kamaráda Josefa Eismanna, který mi byl ochoten osvětlit Pickovy politické názory a věci s tím spjaté. Získala jsem tak dva velice cenné zdroje, díky nimž jsem si mohla vytvořit bližší, plastičtější a celistvější představu o J. R. Pickovi.

Jiří Robert Pick se pohyboval v mnoha koutech literární tvorby. Psal epigramy, divadelní hry, kabarety, libreta k operám a také literaturu pro děti. Musel se potýkat s cenzurou, kterou se mu dařilo tu úspěšně, tu neúspěšně obcházet. Z tohoto důvodu se některé jeho tvůrčí počiny nemohly objevit na jevišti. Jiné jeho hry se na jeviště dostaly, ale velkou slávu nenadělaly. A i jeho nejúspěšnější hry zůstávaly ve stínu slavnějších a úspěšnějších představení pocházejících např. z dílny Semaforu.

Jediným výsledkem mé práce by mělo být představení J. R. Picka, jeho tvorby a jeho zařazení do kontextu doby. Cílem této práce není glorifikace Jiřího Roberta Picka a jeho děl a ani se nebudu snažit obhajovat neúspěch Paravanu a kabaretu Au. A také zde nebudu vynášet do oblak Pickovu epigramickou a satirickou tvorbu.

Nejprve uvedu stručný přehled divadel z první poloviny 20. století. Činím tak z jediného důvodu, aby bylo zřejmé, že tzv. malá divadla navazovala na kabaretní a divadelní tradici, jež tady existovala. V další části už se budu věnovat Jiřímu Robertu

---

³ http://en.wikipedia.org/wiki/Zuzana_Justman, dne 20. ledna 2012.

⁴ http://fringenyc.com/mega/index.php?option=com_content&view=article&id=121&Itemid=100, dne 29. ledna 2012.

⁵ Oficiální název, pod nímž byla hra uvedena na festivalu FringeNYC 2006.

⁶ Viz Příloha č. 7.

Pickovi. Jeho osobu představím v životopisném medailonku. Následně se krátce budu věnovat Pickově sestře Zuzaně Justman. Na životopisy navážu oddílem, ve kterém se věnuji J. R. Pickovi jakožto vedoucímu divadla, potažmo kabaretu. Nejprve se budu zabývat divadlem Paravan, písničkami a hrami, které tam byly uvedeny, a uvedu několik příčin neúspěchu divadla. V kapitole věnované kabaretu Au se vedle základních informací o kabaretu zaměřím na pořad „Kabaret s nahou slečnou“. V další části se bude pozornost točit kolem Pickových satirických a epigramických děl a představím tři jeho sbírky. V posledním oddíle zasadím J. R. Picka do kontextu satiry 50. a 60. let.

DIVADLA 1. POLOVINY 20. STOLETÍ

Aby nemohlo dojít k mylné představě, že malá divadla na konci 50. let vznikala z čista jasna, bez jakékoliv předešlé tradice, rozhodli jsme se uvést stručný přehled divadel a kabaretů první poloviny 20. století. Jedná se pouze o nahlédnutí, nikoliv o podrobnější rozbor. Pro takto úzké představení jednotlivých souborů nám postačily konzultace s texty Evy Šormové⁷.

Kabaret Červená sedma

1909 - 1922

Slavnému kabaretu Červená sedma (dále jen Č7) předcházela literární a dramatický spolek Mansarda působící v Hradci Králové, jehož zakladateli byli studenti J. Červený, M. Beránek, A. a Z. Formánkovi.

Zakládající skupina studentů byla zanedlouho rozšířena o další členy: K. Baling, F. Hvižd'álek a J. A. Kubišta. Poprvé se v Praze již pod názvem Červená sedma představila v prosinci 1909. Ačkoliv stále působila coby amatérská skupina, stihla si za poměrně krátkou dobu získat značné renomé a dokonce vyjela v roce 1912 na Moravu a rok nato až do Vídně.

Roku 1914 se skupina dočkala povolení k profesionálního provozu, přesto stále neměla k dispozici vlastní hrací prostor. Tentýž rok Č7 získala autora, textaře, klavíristu, zpěváka, herce a skvělého konferenciéra v jedné osobě, a sice v osobě E. Basse.

---

⁷ ŠORMOVÁ, E. a kol., Česká divadla – Encyklopedie divadelních souborů, Divadelní ústav, Praha, 2000.

Další posilou kabaretu byl autor a interpret J. Dréman. V Č7 působila také celá řada šansoniérek I. Gollwellová, H. Škrdlíková a A. Steimarová, mezi kterými vynikala interpretka pikantních šansonů L. Píková-Theimeová, jež na sebe upozornila i jako komik.

Nově vzniklé kabaretní divadlo Rokoko (1916) nabídlo hercům Č7 angažmá. Ti jej přijali a na prknech divadla Rokoko slavili takový úspěch, že si tuto scénu v poslední válečné sezóně zcela podmanili.

Tříletá kapitola kabaretu Č7 se začala psát 3.10.1918, kdy totiž působila v přestaveném sále hotelu Central (Hyberská ulice). Sál disponoval vestavěným jevištěm, v hledišti bylo stolové zařízení.

Poslední kroky vedly kabaret Č7 do vinárny Obecního domu, kde se po zdejším půlročním působení skončila historie kabaretu Červená sedma, o němž se dá říci, že byl předchůdcem pozdějších divadel malých forem druhé poloviny 50. let (např. Rokoko, Paravan, skupina Šanson).

Kromě výše zmíněných zde působily osobnosti jako V. Burian, E. Fiala, F. Futurista, J. Hašek, E.A. Logen, J. Mach, J. Kronbauerová, M. Pačová, J. Plachta. Z dramatiků bych jmenovala A. Dvořáka nebo J. Mahena, z kritiků a teoretiků tu působili B. Mathesius a V. Tille, který svou Velkou hru uváděl pod pseudonymem V. Záruba. Hudbu pro kabaret skládali kmenoví autoři a vedle nich také J. Kříčka a K. Pečke.

Rokoko

1915 - 1935

Počátkem dvacátého století měnilo Václavské náměstí v Praze svou tvář. Původní budovy, většinou nízké a málo honosné, byly bourány a na jejich místě vyrůstaly nové. Jedním z mnoha případů byl i Aerenhalský palác, na jehož místě vyrostl komplex tří budov, kterému se začalo říkat Šupichovy domy. Jednu ze tří budov vlastnil obchodník Jan Červený (shoda příjmení s kabaretiérem Jiřím Červeným je náhodná). V jejím suterénu vznikla kabaretní scéna, v jejímž vedení se za dvacet let existence prostřídalo mnoho předních umělců té doby, na jejichž prknech účinkovala celá řada herců a komiků českých i zahraničních a jejíž repertoár se měnil, jak se střídali řiditelé a jak se vyvíjely události ve společnosti.

Historie Rokoka se počíná roku 1915, v čele tehdy stál Karel Hašler. Hašlerovým záměrem bylo vytvořit zde kabaretní scénu s mezinárodním programem. Přizval do souboru k českému ansámblu i německé umělce, např. T. Degen a E. Kornau a E. Heyer-Helve. Pod Hašlerovým vedením se v Kabaretu Rokoko uváděla, jak již samotný název napovídá, kabaretní představení skládající se ze skečů, šansonů, jednoaktůvek a parodických výstupů. V prostoru hlediště bylo stolové zařízení. Hodinu před představením se podávala večeře, program začínal ve 20 hodin.

Na sklonku roku 1916 vystřídal Hašlera v pozici ředitele Eduard Bass. V témže roce došlo také ke změně v názvu, z Kabaretu Rokoko se stalo Divadlo Rokoko. Změna názvu nebyla ovšem jediná, neboť Bass začal přetvářet celkovou tvář Rokoka. Ukončil spolupráci s německými umělci. Přizval členy Červené sedmy, kde jak jsme uvedli již výše, dříve také působil. Tato spolupráce trvala do konce války. Bass upustil od pravého kabaretu a přiklonil se k podobě kabaretního divadla. Zde, stejně jako tomu bylo za jeho působení v Červené sedmce, se projevoval jako autor, konferenciér a zpěvák.

Další dva roky vedl divadlo O. Hanuš. Ani pod jeho vedením se divadlo nevrátilo k ryze kabaretní produkci a namísto toho se uváděly revue, parodie, grotesky a travestie. Témata byla aktuální, častým tématem tedy byla válka a později převrat a vznik samostatného československého státu.

Jen pár měsíců se ohřál v ředitelském křesle Vendelín Budil. Alespoň nakrátko zde místo svého působení opět našla Červená sedma, která jinak působila především v hotelu Central. Rokoko si ovšem nedokázalo najít cestičku k divákům a neprosperovalo až do roku 1923.

Tehdy vzal vedení scény do svých rukou Vlasta Burian. Předešlý rok zanikla Revoluční scéna, díky čemuž se do Rokoka vrátili někteří dřívější členové. Burian zvolil dvojí linii: jednak to byly opět skeče, revue a frašky, jednak uváděl také vážnější činoherní program. V tomto období Rokoka zde vystupovali téměř všichni čelní komikové malých divadélek. Jen málokterý z nich dokázal zářit v partnerském působení, většinou právě naopak vynikali v sólových výstupech.

Poté, co Burian odešel, aby založil vlastní divadlo v Adrii, ujal se funkce ředitele M. Nový, nicméně ještě téhož roku jej vystřídal opět Karel Hašler. Nejprve se tu opět hrály revue, ale počátkem roku 1926 došlo k přestavbě prostor hlediště. Dosud se zde nacházela stolové zařízení, místo nich byly zabudovány řady sedadel. Divadlo

Rokoko bylo přejmenováno na Komorní divadlo, a tak se Hašler pokusil Rokoko přeměnit do činoherní podoby. Úspěchu se ovšem nedočkal, proto se uchýlil k lehčím hrám. Ani s tím ale úspěch neslavil, proto se vrátil k osvědčeným revue, v nich se reagovalo na aktuální situaci, skandály a současné dění.

Dalšími v řadě ředitelů Rokoka byli Jára Kohout a Ferenc Futurista. Základem jejich programu byly vlastní frašky, do jejichž názvů vkomponovávali svá jména (např. Ferencstein a Kohoutsohn), kromě vlastních frašek uváděli revuální frašky, také operetu a dokonce i americký muzikál Broadway.

Posledním ředitelem se stal B. Jeřábek, pod jehož vedením zároveň byla Velká opereta a divadlo Uranie. V Rokoku získaly dominantní roli operetky a hudební frašky, jen sporadicky se hrála také činohra. V poslední sezóně 1934/1935 se v programu divadla opět objevily revue.

Následující sezónu už Rokoko nedisponovalo vlastním souborem. Nejprve zde své útočiště našlo Osvobozené divadlo fungující v té době pod názvem Spoutané divadlo, další rok pak loutkové Dřevěné divadlo Jiřího Trnky. Od té doby byly prostory divadla tu a tam poskytnuty různým programům, často varietního rázu.

Revoluční scéna

1920 - 1922

Být revoluční „nejen výrazem, ale také obsahem“, to bylo motto Emila Artura Longena při založení Revoluční scény, divadla kabaretního typu. Revolučnost tohoto divadla, sídlícího na Václavském náměstí v suterénu hotelu Adria, měla být demonstrována také tím, že v hledišti nebylo stolové zařízení, nýbrž řada sedadel, což nebylo u kabaretních scén obvyklé. Další oblast, v níž chtěl Longen předvést revolučnost své scény, byla dramaturgie. Na jevišti usiloval o vytvoření útočné grotesky, nápadné komiky, výstředních parodií.

Revoluční scéna vznikla nedlouho po neúspěšném Longenově pokusu vést Kabaret Bum. Právě ansámbl zaniknuvšího Kabaretu Bum tvořil jádro souboru Revoluční scény, byli to např. E. Fiala, F. Futurista, K. Noll, S. Rašilov a později také V. Burian. Dalšími členy souboru byli E. Nollová, T. Pištěk, J. Sedláček. E. A. Longen (vlastním jménem Pitterman) se svou ženou Xenou také působili coby herci.

Longen se zprvu rozhodl, že osloví uvědomělé dělnictvo a revoluční studentstvo, a sáhl po tématech s poválečnou problematikou, která hýřila socialistickými náladami, nebo dále reflektovala bolševickou revoluci v Rusku. Tento jeho záměr však tradiční kabaretní diváky neoslovil, Longen byl nezájmem obecnstva donucen změnit repertoár, do kterého zařadil lidové veselohry nebo kabaret v podobě jeho tradičních forem, přičemž se opíral o oblibu komiků, parodie, kuplety. V tomto ohledu excelovala dvojice Vlasta Burian a Dalibor Pták se svými hudebněparodickými scénkami.

V Revoluční scéně byl také poprvé inscenován Haškův Švejk, a to dokonce současně s vydáním románu. Hlavní roli ztvárnil Karel Noll, jehož výkon se dočkal velkého diváckého ohlasu. Longenovou dramaturgií Dobrého vojáka Švejka ve světové válce začal se kout řetěz inscenací tohoto díla.

Uvedení Haškova románu sice přilákalo diváky, tedy zajistilo i jistý výtěžek, neodvrátilo ovšem konec divadla. Oficiálně bylo divadlo uzavřeno z bezpečnostních důvodů úředním příkazem, avšak skutečnost byla taková, že divadlo bylo zadlužené, Longen dokonce pro nedostatek financí nevyplatil gáže, a ačkoliv to bylo protiprávní, svou finanční situací byl nucen dát souboru výpověď. Herci jej zažalovali a Longenovi byla odejmuta koncese, čímž Revoluční scéna v lednu 1922 definitivně končí.

Osvobozené divadlo

1925 - 1938

Osvobozené divadlo, bezesporu jedno z našich nejznámějších divadel, není přímo to nejznámější. Když se řekne Osvobozené divadlo, většinou lidem se vybaví trojlístek osobností s ním spjatých: Voskovec, Werich, Ježek. Všeobecně se také ví, že je považováno za centrum české divadelní avantgardy 20. a 30. let. Co už je ovšem známo méně, jsou úplné začátky Osvobozeného divadla i Malé osvobozené divadlo.

Na Slupi vystupovala skupinka herců, v jejímž jádru bychom našli Jiřího Frejku, vystupující pod různými názvy: Soubor konzervatoře nebo Divadlo mladých. Tato skupina se přidala k souboru Osvobozeného divadla, které vzniklo v zimě 1925 z popudu dvojice režisérů Jindřicha Honzla a právě Jiřího Frejky, kteří byli členy Spolku moderní kultury Devětsil. Práci původně poloprofesionálního souboru Honzl od počátku sledoval. Stanovil program Osvobozeného divadla a vydal jej v knize Roztočené jeviště, dále jej zveřejnil v tisku a o něm posluchoče v sérii předná-

šek. Kromě programu dal Honzl divadlu také název. Obdivoval se ruskému režiséru Alexandru Tairovovi, jenž byl autorem knihy Odpoutané divadlo.

Osvobozené divadlo se již od svých počátků hlásilo k poetismu a konstruktivismu, ovlivněno bylo také dadaismem a futurismem. První představení bylo ve Frejkově režii a byla to parodie na Miliéra Georgese Dandina. Dále se zde uváděli francouzští předchůdci avantgardy Apollinaire, Jarry, dále ale také členové Devětsilu Vančura nebo Hoffmeister. Souborem prošla podstatná část nastupující herecké generace. Jedni se v Osvobozeném divadle stmelili v sehraný soubor a dokázali spolutvořit režisérské divadlo, druzí z Osvobozeného divadla odešli a uplatnili se v Národním divadle.

Na začátku roku 1927 se divadlo přestěhovalo do Umělecké besedy, kde se během jednoho roku událo několik zásadních událostí. Nejprve se Honzl s Frejkou dostali do pře. Honzl chtěl, aby Osvobozené divadlo bylo politické. Frejka naopak chtěl divadlo apolitické, a proto odešel a založil Divadlo Dada. Po jeho odchodu se v dubnu pod hlavičkou Spolek bývalých žáků Čsl. oddělení na francouzských lyceích představili Voskovec s Werichem (dále V+W), nejprve hosté, záhy členové Osvobozeného divadla. Jejich představení Vest Pocket Revue se na dočkal 208 repríz. Na podzim získal Honzl vlastní licenci a soubor se profesionalizoval.

Rok na to se divadlo opět stěhovalo, tentokrát do větších prostorů suterénu hotelu Adria, odkud právě odešlo Divadlo Vlasty Buriana. Honzl se dále věnoval inscenacím experimentálního rázu, které ovšem u diváků nedosahovaly ohlasu, jaký pravidelně sklízely revue V+W. Honzl odešel do Brna, kde působil dva roky, potom se vrátil do Osvobozeného divadla. Za Honzlovy absence se představil a uchytil Jaroslav Ježek a vedení se ujali V+W, přičemž oprávnění na vedení divadla měl Voskovec, kromě toho se divadlo přestěhovalo do paláce U Nováků, kde s výjimkou jednosezónního působení v Rokoku působilo až do roku 1938.

Voskovec s Werichem byli hojně osočováni ze zesměšňování a hanobení národních tradic, ve třicátých letech došlo ovšem k obratu. Voskovec s Werichem, jejich hry a oblíbené forbíny se v době ohrožení hitlerovským totalitarismem staly symboly národního odporu a vlastenectví. Jejich antimilitaristické a antifašistické satirické hry byly trnem v oku nastupujícího nacistického režimu. Na sezónu 1935/36 dokonce museli opustit prostory paláce U Nováků a působili v Rokoku a jejich divadlo se změ-

nilo z Osvobozeného ve Spoutané. V poměrech panujících po Mnichovu bylo nemožné, aby divadlo nezměnilo alespoň částečně repertoár. V předvečer premiéry apolitické inscenace Hlava proti Mihuli byl na generální stávkou Voskovcovi doručen výměr zemského úřadu odebrání koncese, čímž byl osud Osvobozeného divadla zpečetěn.

Málokdo ví, že Osvobozené divadlo se věnovalo také dětskému divákovi, a to pod názvem Malé osvobozené divadlo. Ve 30. letech se totiž stala velice aktuální otázka divadla pro děti. Vojta Merten v Rokoku hrál dětem své kašparkiády. V+W byli ovšem toho názoru, že i dětský divák zvládne umělecky náročnější představení, a tvořili dětská představení (Děti kapitána Bublasy, Alibaba a třicet devět loupežníků a Tom Sawyer a Frantík Finn) v poetice Osvobozeného divadla. Představení měla stejně jako ta pro dospělé revuální formu, komika byla slovní i situační. Důkazem, že děti jsou schopny vnímat divadelní projev, který se zakládá na chytrém vtipu, parodii, inteligentní komice a fantazii, byl Voskovci s Werichem ohlas publika.

Divadlo satiry

1945 - 1949

Historie Divadla satiry se počíná již za Protektorátu, kdy ještě coby Dramatické studio mladých v Pelhřimově uvádí představení Kamarád Jiří, což bylo voicebandové pásmo věnované Jiřímu Wolkerovi u příležitosti 20. výročí jeho úmrtí. Mezi zakládající členy patřili Zbyněk Vavřín, bratři Oldřich a Lubomír Lipští nebo Jan Maška. Po zákazu divadelní činnosti 1944 se scházeli tajně pod názvem Malá komedie.

Po skončení války se soubor přesunul do Prahy, kde zahájili své pražské působení. Se svou Rozbitou trilogií, kterou několikrát sehráli ilegálně ještě v Pelhřimově, vystoupili veřejně krátce po válce s jako vůbec první novinkou v osvobozené zemi. Diváci i kritici svými reakcemi urychlili profesionalizaci souboru a skupině bylo nabídnuto působení v Umělecké besedě. I tentokrát zvolili pro premiéru svou Rozbitou trilogii, jejíž třetí díl už je aktualizovaný a reaguje satirickou formou na nejčerstvější úkazy ve společnosti. Proces tvoření byl dost živý, každý s něčím přišel, diskutovalo se, zapisovalo, přepisovalo, škrtilo, často se text přetvářel i na jevišti.

Do souboru přišly posily Josef Kainar, Václav Lacina a Michal Sedloň, Harry Macourek, Alfred Radok. Jejich představení byly trochu kabaretem, trochu revue, během představení se střídaly monology, dialogy, písničky, pantomima či tanec. V revui

vystupovala pod vedením Laurette Hrdinové dívčí taneční skupina. Divadlo satiry si velice rychle vyrýsovalo svůj profil, v němž bylo možno nalézt dědictví humoru Voskovce a Wericha a ve snaze glosovat veškeré aktuální dění, ale najít můžeme také odkaz E. F. Buriana.

S dalším přílivem hereckých es přišli Vlastimil Brodský, Miloš Kopecký, Stella Zázvorková, Miroslav Horníček a Josef Hlinomaz.

V Divadle satiry se během krátké existence sehrála představení jako Svatba pod deštníky aneb Zvoní se po třetí s Miroslavem Horníčkem, Kainarova Akce Aibiš pod režii Alfreda Radoka nebo Ubu se vrací aneb Dršťky nebudou, dále Čistka z Žákova pera a konečně Ferda – sirky – zeměkoule, Král nerad hovězí a Kde je Kuták? od Vratislava Blažka. Hry byly divácky úspěšné, ale narážely u kritiků. Podobně tomu bylo u poslední jmenované hry Kde je Kuták? V té Blažek reagoval na události po Vítězném únoru. Její premiéra se nejdříve musela odložit, musel být přepracován její závěr a až potom mohla být uvedena. Byla přijata diváky i kritikou, ale soubor musel „Kutáka“ sehrát před kulturními referenty, ti hru podrobili kritice z ideologického hlediska a hra musela být z repertoáru divadla stažena.

Po této potížích uvedlo divadlo už jen hru seskládanou z úspěšných scén a písní svých minulých inscenací Chodili jste na Malou Stranu?

Pod novým názvem Nové divadlo satiry působilo ještě jednu sezónu v pasáži Alfa, ale roku 1949 divadlo zaniklo. Divadlo, které na svém začátku bylo dáváno za vzor jiným divadlům, se během své krátké existence dostalo v nemilost poučkové dogmatické kulturní politiky a stalo se její první obětí.

Divadlo ABC

1957 - 1961

Prostor paláce U Nováků byl ale využíván Pražskou estrádou, a to až do roku 1954, kdy definitivně zanikla. Po jejím zrušení pod vedením ředitele J. Dohnala zde začalo působit Divadlo estrády a satiry, které zpočátku šlo ve šlépějích zrušené Pražské estrády, když se uvedlo hrou Začínáme maškarádou aneb Svízel s Meruňkou. Kromě toho zde i nadále působil nejen autor V. Dvořák, ale také někteří členové souboru.

V Čechovově aktovce Medvěd, který se připojil za zkrácenou verzi hry Začínáme maškarádou, se v hlavní roli objevil hostující Jan Werich.

Už v další sezóně se postavil Jan Werich do čela divadla, s ním přišla i změna názvu: Divadlo satiry. Působila zde řada vynikajících herců: Miloš Kopecký, Jan Maška, Josef Zíma, Jiřina Bohdalová, Květa Fialová, Nataša Gollová, Alena Vránová, V. Trégl, Stella Zázvorková a v neposlední řadě Miroslav Horníček. Režijní taktovku drželi Oldřich Lipský, M. Nedbal, J. Nesvadba nebo J. Roháč.

Pod Werichovým vedením se stále uváděly hry, které soubor hrál už v předešlých sezónách. Werich do repertoáru divadla zařadil obnovenou revue Osvobozeného divadla Ceasar. Werichovým hereckým partnerem se stal Miroslav Horníček. Jak se zvyšoval počet repríz, přibývalo v předscénách satirických útoků a i ostří výpadů se stále přibrušovalo a Horníček, původně plnicí roli Werichova nahrávače, dorostl Werichovy velikosti a stal se mu rovnocenným partnerem.

Do repertoáru se Werich pokoušel zařadit i náročnější kusy, což se ale nesešlo s úspěchem ani u kritiků, ani u diváků. Jádrem repertoáru tedy zůstaly především obnovované hry Osvobozeného divadla, jejich pilířem se však stala aktuální politická satira. Jenže když se po uvolnění politické situace všeobecně volalo po politické satiričce, uvedlo divadlo hru Byl Filip Filípek, nebo nebyl? „Na svědomí“ měl tuto poněkud málo důvtipnou komedii Nazim Hikmet, který se jejím prostřednictvím vyslovil k tématu zrodu kultu osobnosti.

Vedení divadla bylo nařčeno z toho, že dostatečně neplní náplň satiricky zaměřeného divadla, a tak se vedení raději uchýlilo k názvu Divadlo ABC. Nicméně satiričce se věnovalo i nadále.

Tím ovšem patálie Divadla ABC neskončily, ačkoliv se tak mohlo zdát, když se z festivalu Berliner Festtage vrátili ověnčení vysokým ohodnocením od čelných evropských kritiků. Tento úspěch vynesl pozvání do Paříže na festival Divadlo národů. Čilé přípravy ustaly, když byl zájezd úředně zrušen. Důvodem zrušení byla přímluva vlivných divadelníků. Ať už se přimlouvali z osobních důvodů, nebo měla jejich motivace politické jádro, ze stejné příčiny se nezrealizoval ani zájezd do Moskvy.

Werichova situace byla značně složitá. Palác U Nováků totiž patřil k větším divadlům a zaplnit sál pro více než 800 diváků bylo náročné. Werich stál před nelehkým úkolem, a sice vést divadlo tak, aby si na sebe vydělalo. Několikrát týdně se proto na

programu objevovaly právě hry V+W, které byly de facto jistotou, že bude vyprodáno. Werichovi se sice povedlo, aby jeho divadlo bylo hospodářsky téměř soběstačné, ale v této době již Werichovo zdraví nebylo nejpevnější a bylo pro něj stále obtížnější dennodenně vystupovat. K tomu přičtíme jeho znechucení z napadání v tisku a nekonečné zdůvodňování existence divadla. To vše vedlo k tomu, že v roce 1960 odevzdal vedení divadla do rukou Miroslava Horníčka.

Horníček úspěšně zavedl veselohry typu komedie dell'arte. V komedii Byli jednou dva mu po boku stál Miloš Kopecký a jejich herecký tandem se stal právě v této komedii novým diváckým lákadlem.

Po Horníčkově, který z divadla odešel na sklonku roku 1961, se v sezóně 1960/1961 ujímá ředitelského žezla J. Jahn, který ovšem v duchu Werichovy poetiky nepokračoval, dokonce zavedl prorežimně angažovanou satiru. Pod jeho taktovkou byla uvedena poslední hra samostatného Divadla ABC, protože po sezóně 1961/62 bylo zrušeno a zařazeno do Městských divadel pražských, čímž éra samostatného Divadla ABC skončila.

Reduta

1955 - 1958

Viktor Sodoma, Vladislav Linka, Ivo Rožko, Vlasta Sodomová se seznámili v Alfě na jam-sessions a později vystupovali ve vinárně Hybernia. Ale až v roce 1955 se zformovali do skupiny Akord Club ve složení Viktor Sodoma st. se svou manželkou Vlastou, Josef Suchánek, Ladislav Dlouhý, Jiří Suchý a později František Šplíchal. Chtěli, aby v kapele byla obsazena i basa, a tak ji koupili a dosud nevystupující textař Jiří Suchý se na ni naučil hrát. Akord Club, aniž by o tom jeho členové věděli, měl obsazení nástrojů obdobné jako kytarové skupiny ze Západu, tedy dvě kytary, basu, rytmiku.

Skupina po celou dobu své existence fungovala jako amatérská, nacvičovala doma a zpočátku neměla stálé angažmá, a tak se zrodil nápad, že budou hrát v podnikovém klubu firmy Propagační tvorba, kde v té době jako grafikové pracovali Jiří Suchý a Viktor Sodoma st. a Ladislav Dlouhý. Tím závodním klubem byla Reduta sídlící na Národní třídě. U svých kolegů nesklidili žádný úspěch, ale u pracovníků Reduty ano. Redutu vedl pan Kotula, jehož záměrem bylo oživit večery v Redutě. Týden po neúspěchu před kolegy vystoupil Akord Club v Redutě znovu, pozvali padesát lidí,

ale přišlo jich pouze pět. Ani tím se ovšem nedali odradit. Další týden na jejich vystoupení přišlo už dvacet lidí a následující týden ještě víc. Za dva měsíce se před Redutou na Akord Club už stála fronta. Během prvního roku už vystupovali pětkrát týdně a vždy bylo vyprodáno. Dokonce jejich účinkování v pořadu Miroslava Horníčka Pondělky s tetou v kavárně Vltava bylo úspěšnější a mělo větší divácký ohlas než tamní sobotní program. Jedno jejich vystoupení trvalo 4 hodiny, pro jistotu měli vždy připravený další program o zhruba stejné délce. K tomu pravidelně cvičili a dodržovali svou zásadu, že každý týden napíší novou písničku. Jejich repertoár se skládal z textů napsaných na odposlouchané melodie západních písní. S tím ještě před Akord Clubem začali už manželé Sodomovi, kteří některé písničky, pokud je měli dobře odposlouchané, zpívali i s originálním textem. Bohatou zkušenost s textováním amerických písniček měl i Jiří Suchý, získal ji během své vojenské služby, kde měl přístup ke kvalitnímu přijímači a poslouchal AFN Mnichov. Akord Club jako první u nás hrál rock and roll, často také písně známé v podání Louise Armstronga a další. Z období působení Akord Clubu v Redutě vznikly písničky jako Rok co rok se měníme na Rock around the Clock Billa Halleyho, nebo Suchého Zlomil jsem ruku tetičce.

Do Reduty, působiště amatérů a nanejvýš poloprofesionálů, začaly „sestupovat“ hvězdy kulturního nebe. Mezi nimi i již zmíněný Miroslav Horníček, který s sebou jednou přivedl Jiřího Šlitra, slovy Jiřího Suchého „zamlklýho pana doktora“. Jiří Šlitr Akord Club, v jehož osazenstvu přibyl Vilda Rogl a místo Františka Šplíchala Míla Hess, tu a tam doprovodil na piano, tu a tam napsal melodii na text Jiřího Suchého, ale jeho stálým členem nebyl.

Za dobu působení v Redutě (1955 – 1958) nebyl soubor profesionálně uznán, přestože jeho členové skládali čtyřikrát zkoušky na Hudební a artistické ústředně (HAÚ), ale to na jejich diváckých úspěších nic neměnilo a v Redutě vystupovali dál, i když vlastně načerno. A návštěvnost stále rostla. Malý sál nabízel 90 míst na sezení, ale dokázal se tam vtěsnat až dvojnásobek lidí, někteří účastníci odhadují i vyšší číslo.

Na podzim 1957 se začaly hrát text-appealy. Do prvního oficiálně uvedeného se sehrály třikrát, od ledna do června následujícího roku se uskutečnilo pět premiér text-appealů.

První text-appeal nesl název O lidském trable čili Nálady blues a diváci na něj byli zváni pozvánkami, které nechal vytisknout a rozeslat pan Kotula:

***„Dovolujeme si vás pozvat
ve středu 15. ledna 1958 do střediska REDUTA
na I. TEXT-APPEAL
jak nazýváme náš pokus o literární kabaret
Téma: O lidském trable
Začátek ve 20,30“⁸***

Dále na text-appeal upozorňoval inzerát v novinách, v rubrice „Kam do společnosti?“ a malovaný plakát, který se objevil i ve vinárně Bystrica, která tvořila s Redutou a ještě barem Casino jeden objekt pod vedením pana Kotuly.

Do konce června 1958 byly uvedeny další čtyři premiéry text-appealů v pořadí: O snech a bláznivínách, Muž s pivem, Přivezte je živé čili Lovy, a konečně Ahoj, smutku! Text-appeal bylo představení, které apelovalo textem, diváci se museli soustředit na text, ten nesl sdělení.

Text-appealy se skládaly z písniček, kterých se často ujímal Jiří Suchý, a komentářů, kterými přispíval Ivan Vyskočil. Pauzy byly vyplněny krátkými hudebními představeními. Text-appealy přišly s něčím, co tu ještě nebylo, a jen těžko se daly definovat. Blížily se literárním kabaretům, ale do této škatulky nemohly spadat, protože jim chyběly divadelní prvky, a nehýřil ani pestrobarevností kabaretů. Malinké podium nedávalo ani nejmenší šanci hrát divadlo v tradičním smyslu. Do vystoupení zasahovali samozřejmě účinkující, hrající autoři a nebo tvořící herci, ale také publikum, proto se dá říci, že vzniklo pět text-appealů, ale premiér bylo odehráno tolik, kolik představení. Vystoupení mívala charakter rozhovoru, spíš než mezi lidmi u stolů a lidmi na podiu to byl rozhovor těch na podiu. Dva autoři zde vedli dialog. Každý se k tématu postavil svým způsobem, každý přitom kladl důraz na něco jiného, jejich odlišnost spočívala už ve formě vyjádření: písnička a povídka. Přesto jejich dialog nesměřoval k neshodě. Naopak oba měli chuť spolupracovat a snažili se dorozumět. Ale jejich rozdílným zpracováním vznikalo napětí, které tu panovalo po celý večer a tvořilo jádro programu.

---

⁸VYSKOČIL, I.: Reduta text-appeal text-appealy. In: Začalo to Redutou. Praha, 1964, s. 9.

Kromě text-appealů se v posledním půlroce Reduty uváděly plentuchy. Podobaly se text-appealům, ale nebyly doprovázeny hudbou, pozornost se upínala jen na mluvené slovo. Tematicky se uvedly tři plentuchy: Plentuch genetický, s hrozinkami a z nenadání. Mezi jejich spoluvůdce patřil i Miroslav Horníček. Dalším programem v Redutě bylo předčítání z deníku Jindřicha VIII. uváděné pod názvem Šest žen.

Konci Reduty předcházelo rozdělení na dvě skupiny: jedna Suchého, druhá Sodomova. Důvodem tomu bylo, že Viktor Sodoma st. neměl dostatek času na vlastní grafickou práci a upadal po výtvarné stránce a Jiří Suchý se chtěl divadlu věnovat na vyšší, profesionální úrovni.

Pro Redutu jsou typické některé paradoxy. Skupina skládala zkoušky na HAÚ čtyřikrát, ale udělal je jen Jiří Suchý, a to až v době, kdy působil sólově. Nikdy nebyla uznána za profesionální soubor, přestože měla ohromný divácký úspěch. A přestože fungovala několik let a získala si stálou přízeň diváků, noviny o ní mlčely, nejspíš proto, že tisk v té době byl stále příliš konzervativní. První zmínka v tisku se objevila až po jejím rozpadu. Autor pod šifrou -iz- uveřejnil v bratislavské Smeně článek Text-appealy – divadlo mladých. Rozebíral v něm rysy text-appealů, popisoval atmosféru malé suterénní místnosti, vždy zakouřené, vyslovil se o text-appealech jako o něčem, co tu ještě nebylo a co nikde jinde není. Psal ovšem o něčem, co v té formě už neexistovalo.

Po rozpadu odešli Vyskočil se Suchým z Reduty a založili Divadlo Na zábradlí a rok na to odešel Suchý i odtud a založil divadlo Semafor. Do Reduty přišel Jiří Robert Pick a založil zde své divadlo Paravan.

Kromě tradice divadel a kabaretů první půle 20. století se na boomu malých divadel podepsalo, a to samozřejmě velice významným způsobem, politické dění.

Po Stalinově a Gottwaldově smrti došlo k uvolnění politické situace, což se promítlo i do kulturního života. Na II. sjezdu československých spisovatelů obhajovali někteří účastníci vězněné spisovatele, do té doby se podobné projevy rovnaly podepsání vlastního rozsudku.

Mladí lidé mohli začít vyjadřovat svůj názor na život a na dobu. Dveře jim byly otevírány v redakcích více časopisů než dosud (do té doby byl časopisem pro mladé autory především Květen) a mnozí z nich začali své názory představovat na divadelních prknech, ačkoliv zpočátku všechna tato divadla byla amatérská a profesionalizo-

vala se pouze některá z nich. Velkou inspirací jim přitom byly právě text-appealy z Reduty, tvorba Jiřího Suchého a Ivana Vyskočila.⁹

Po zániku Reduty se s malými divadly doslova roztrhl pytel. Z těch nejznámějších jmenujme Divadlo Na zábradlí, Semafor, Studio Y či brněnské Divadlo na provázku a kromě těchto velice známých a úspěšných vzniklo a zase zaniklo mnoho dalších.

MEDAILONEK JIŘÍHO ROBERTA PICKA

Jiří Robert Pick se narodil 4. května 1925 v Karlíně v rodině židovského podnikatele a inženýra chemie. Pro svůj židovský původ musel v roce 1939 přerušit studia na reálném gymnáziu. Po nuceném ukončení studia vystřídal řadu zaměstnání, pracoval jako závozník, kancelářský poslíček, pomocný dělník.

Zlomovým momentem v životě J. R. Picka i jeho rodiny byl rok 1943. Jiří, jeho mladší sestra a rodiče jsou 13. července¹⁰ toho roku transportováni do Terezína. V říjnu následujícího roku je rodina rozdělena, Viktor Pick, otec, je deportován do Osvětimi, kde zemře. J. R. Pick měl chatrné zdraví už od dětství, v Terezíně vážně onemocněl (příznaky poukazovaly na dětskou obrnu, Jiřímu však v té době bylo už necelých dvacet), naštěstí se vyléčil a se svou matkou Marií a mladší sestrou Zuzanou koncentrační tábor přežili a vrátili se do Prahy. Jeho zdraví bylo pobytem v ghettu velmi narušeno, po návratu z koncentračního tábora mu byla diagnostikována tuberkulóza. Podrobil se tedy operaci a následující dva roky se léčil v plicním sanatoriu v Ústí nad Labem – Bukově. Zdravotní potíže ho ostatně trápily po zbytek života.

Po Vítězném únoru Pickova sestra s matkou emigrovaly. Nejprve do Argentiny, kde žily pouze krátce, a to kvůli nenávisti k Peronově režimu. Roku 1950 se přestěhovaly do USA. J. R. Pick byl komunist a odejít nechtěl.¹¹

Jiří Robert Pick začal časopisecky publikovat už v roce 1947, přispíval do časopisů Dikobraz, Mladá fronta, Nový život, Tvorba. Z jeho časopiseckých příspěvků byla seskládána jeho knižní prvotina Bez ubrousku (1954).

---

⁹ HEŘMAN, Z.: Parametry Paravanu. In: Začalo o Redutou. Praha 1964, s. 184.

¹⁰ V Pickanteriích Eduarda Světlíka uvedeno datum 13. března 1943, což je ovšem chybný údaj, viz Příloha 7.

¹¹ Viz Příloha 7.

V letech 1950 – 1954 si J.R.Pick doplnil vzdělání na Vysoké škole politických a hospodářských věd v Praze, kterou dokončil diplomovou prací s názvem „K některým otázkám specifičnosti satirického obrazu“. Můžeme tedy pozorovat Pickovu zálibu v satíře nejen praktickou a tvořivou, ale také teoretickou.

V dalším čtyřletém období dále přispívá do časopisů, např. Květen nebo Literární noviny, a vycházejí jeho knihy Ptáci a jiné ryby (1955), Parodivan (1957) a Kladýátor (1958).

Roku 1961 se J. R. Pick žení s Ivou Hercíkovou.

V roce 1959 se spolupodílí na text-appealech v Redutě, kterou Jiří Suchý s Ivanem Vyskočilem opouštějí a J. R. Pick zde zakládá divadlo Paravan, jehož je ředitel a dvorní autor. Z prostor klubu Reduta se divadlo v roce 1953 stěhuje do Smeček, kde hrálo jen dva roky, neboť bylo pro zkoušení ideově závadné hry, mimochodem nebylo to nic jiného než Vinnetou, vyčleněno ze svazku Státního divadelního studia.

J. R. Pick dál publikuje v časopisech (Host do domu, Plamen) a píše divadelní hry, např. jeho Romeo i Julie je uvedena ve Večerním Brně.

Roku 1968 zakládá v Radiopaláci na Vinohradech kabaret Au, který má ovšem jen jepičí život, neboť je zakázán už po dvou letech. Jeho neznámějším pořadem byl Kabaret s nahou slečnou, jenž byl provázen také nejednou peripetií.

V době normalizace byla satirická tvorba více než nechtěná a J. R. Pick se dostává na seznam zakázaných autorů. Ztrátu publikačních možností řeší nejprve vydáváním pod šiframi JRP, případně J.R.P. Později se profiluje jako žena z mladé rodiny, matka dospívajícího chlapce a publikuje fejetony pod pseudonymem Hana Dlouhá a s vydáváním jeho textů mu pomáhá redaktorka Jana Černá. Nutno dodat, že J. R. Pick i jako Hana Dlouhá upoutal pozornost, byl totiž zařazen do sborníku Mladé fronty „Kdo sní víc večerí“.

Další cesta k výtvarnému vedla přes kreslené vtipy, v tomto oboru spolupracoval s Pavlem Starým, kterému dodával náměty. Zkoušel psát také texty a libreta pro sborovou a operní tvorbu. Miroslavu Raichlovi napsal tři libreta. Velice nadějně vypadalo uvedení jejich Fotbalové opery, ovšem vždy se našla nějaká záminka, proč operu neuvést, a tak si na svou premiéru počkala až do roku 1991, kdy ji nacvičili studenti pardubické konzervatoře.

Tak, pod stínem zákazu, J.R.Pickovi uplynula 70. léta. Až v osmdesátém roce jeho hru s tematikou koncentračního tábora Sen o vzdálených jezerech uvedlo Divadlo E. F. Buriana. To byl moment, kdy byly zdi zákazu rozbořeny. Potom se k Divadlu E. F. Buriana přidávala další divadla. Čtenáři se na stránkách časopisů opět mohli setkávat s Pickovými příspěvky.

Publikační svobody a neomezenosti si bohužel J. R. Pick nemohl užívat dlouho. Tentokrát mu v tom nezzbraňoval režim, ale jeho zdraví, které mu 17. března 1983 vzalo pero z ruky už navždy.

ZUZANA JUSTMAN, sestra J. R. Picka

Sestra J. R. Picka Zuzana Justman se narodila 20. června 1931. První část života je shodná s bratrovou: v roce 1943 byla transportem odvezena do koncentračního tábora Terezín, který přežila. Se svým bratrem a matkou se po skončení války vrátila do Prahy, otec byl deportován do Osvětimi, kde zahynul.

Cesty sourozenců se rozcházejí po komunistickém převratu 1948. Sestra s matkou zvolily exil. Nejprve se usadí v Argentině, kde ale vládl prezident Peron, kvůli jehož režimu se v roce 1950 přestěhovala do USA. Zuzana vystudovala Vassar College, kde získala titul B.A. Později získala titul Ph.D. v oboru slovanské jazyky na Kolumbijské univerzitě.

Zuzana Justman pracovala jako spisovatelka a překladatelka. V roce 1986 začala pracovat na svém prvním filmu Terezin Diary (Terezínský deník)¹², který dokončila v roce 1989. Následoval film Czech women: Now We Are Free (České ženy: Teď jsme volné)¹³. Její film Voices of the Children (Hlasy dětí) získal v roce 1999 cenu Emmy za nejlepší historický film a další prestižní ocenění na filmovém festivalu v New Havenu a Chicagu. V dalším svém filmu A Trial in Prague (Pražský proces) se nevěnuje terezínské problematice, film pojednává o politickém procesu se Slánským z roku 1952.

V roce 2006 uvedla na divadelním festivalu v New Yorku FringeNYC bratrovu hru Smolař ve žluté čepici.

---

¹² Český překlad názvu není, proto uvádím vlastní překlad.

¹³ Český překlad názvu není, proto uvádím vlastní překlad.

Zuzana Justman v současné době žije v New Yorku.

PARAVAN

1959 - 1965

Poté, co Jiří Suchý a Ivan Vyskočil odcházejí z Reduty, využívá volný prostor klubu Jiří Robert Pick. Zakládá zde divadlo Paravan, jehož byl umělecký vedoucí a hlavní autor. Kromě něj v Paravanu literárně tvořili i Milan Schulz, Jaromír Kincl, Jaromír Nedvěd, Jan Eismann a Jaroslav Jakoubek, který zde působil především jako skladatel, ale občas si hudbu i sám otextoval. Dalšími skladateli působícími v Paravanu byli Miroslav Raichl, Alexej Fried, Petr Hapka, Harry Macourek a Sláva Kunst se svým orchestrem, který vystřídal původní kvintet Zdeňka Lepšího. V hereckém souboru se časem vystřídali Karel Laštovka, M. Neděla, Jiří Hálek, Karel Urbánek, Alena Havlíčková, J. Kasanová, Zuzana Princová, Zdeňka Salivarová-Škvorecká.

Program divadla Paravan obsahoval nejvíce satirické hry, parodie na literární náměty, často byly doplněny o písničky a šansony.

V sezóně 1962/63 se soubor plně profesionalizoval a stal se součástí Státního divadelního studia (SDS). Ivan Vyskočil se vrátil do Reduty, a tak Pickův Paravan čekalo stěhování, divadlo se tedy přemístilo do sálu Ve Smečkách.

V té době se už Paravan potýkal s problémy. Především to byla malá návštěvnost publika. V poslední sezóně se musel dělit o sál s rodícím se Činoherním klubem a s koncem sezóny z rozhodnutí vedení SDS skončilo i divadlo Paravan, důvody byly ekonomické i umělecké.

Písničky

Písničky nesly v divadle jednu hlavní úlohu, a sice dokreslovat situaci danou dějem, nebo také vnášet do tématu nový pohled. J. R. Pick už v názvu, případně v podtitulu proklamoval, že se jedná o vystoupení obsahující hudební složku: Písničky pod parapetem, Písničky za sedm, Komédie dell'karte, literárně hudební kabaret.

V textech písní, v prvních třech sezónách to byly především šansony, si Pick bral na paškál společenské poměry a aktuální politické dění. Pick začátek svých textů

pokládal na neutrální úroveň, často byly psány v první osobě a během vyprávění se děj posouval nenápadně dál a dál, gradoval, až se zpěvák-herec najednou dozpíval k pointě. Pickův autorský rukopis byl v textech zjevný. Ale i skladatelé přinášeli do konečné podoby písně každý svou tvůrčí individualitu. A kvalita textu šla ruku v ruce s hudební kvalitou.

Spoluprací se skladateli vznikaly odlišné druhy písní. Písničky byly často úzce spjaty s hrou, v níž zaznívaly, ale některé, méně připoutané ke hře, zejména tanečnějšího rázu, přesáhly hranici zdí divadla a uchytily se u širšího posluchačstva. Takové písničky se zrodily ze spolupráce J. R. Picka s Harry Macourkem (Já mám doma bratra), s Jiřím Sládkem (Klap, klap, klap a Svetřík) nebo se Slávou Kunstem (Černá duše), s Jaroslavem Jakoubkem (Plakátová balada) a s Miroslavem Raichlem (Můj manžel hodně cestoval).

Kromě toho, že písničky bývaly často s kontextem hry spjaty natolik, že bez něj nedávaly smysl, tudíž neměly ambice stát se hitem, tu byl problém s interprety písní. Herci často nedosahovali takových kvalit, aby písničky interpretačně zvládli, a to bohužel i u méně náročných písní. Technicky nejlépe na tom byly členky Inkognito kvartetu a jiskřičku naděje rozkutala i Alena Havlíčková. Ovšem i ta měla v obtížnějších partiích problémy, a sice hlasové i herecké. Dalšími dvěma oporami paravanského ansámblu byla Zuzana Princová a Karel Laštovka, kteří se dočkali i širší odezvy obecnosti.

Jak už jsem výše uvedla, ve zpěvu nad ostatní čnely členky Inkognito kvartetu. Ten vznikl v roce 1960 a utvořily jej členky Československého státního souboru písní a tanců, a protože tehdejší ředitel členkám sice dával svolení k vystupování mimo státní soubor, ale zároveň se od něj distancoval, pojmenovaly se Inkognito. Kvartet působil patnáct let a jeho složení se za tu dobu několikrát změnilo. Původní čtveřici tvořily sopranistka Indra Strítezská (Vostrá), mezzosoprán Olga Strnadová (Menšíková), altm zpívající Marie Pokšťeflová a kontraalt Věra Soudková (Nerušilová). Dále v Inkognito kvartetu zpívaly také Jana Koubková, Barbara Kupšovská, Věra Macourková, Věra Příkazská, Zdena Saliverová (Škvorecká), Marie Sikulová, Vlasta Soudková a Věra Tůmová.¹⁴

---

¹⁴http://www.ceskyhudebnislovník.cz/slovník/index.php?option=com_mdictionary&action=record_detail&id=1000018, dne 20. prosince 2011.

J. R. Pick nabídl Inkognito kvartetu angažmá ve svém divadle. Kvartet nabídku přijal a v divadle působil až do zániku scény. Členky kvartetu za dobu svého působení v Paravanu získaly mnoho zkušeností. Dostávalo se jim umělecké péče a školení. Zpěvačky navyklé z Československého státního souboru zpívat lidové písně byly poučeny, jak správně zpívat popmusic a jazz. Jejich dalším školitelem byl Karel Pilar (švagr Evy Pilarové), který je učil frázovat a swingovat. Jiným nešvarem, který si přinesly ze svého působení ve státním souboru, byla statičnost při vystupování. Zdolat tuto překážku jim pomáhala Rita Libánská, jež zpěvačky učila, jak se mají pohybovat na scéně, a nacvičovala s nimi jednoduchá choreografická čísla.¹⁵

Inkognito kvartet doznalo úspěchu i mimo divadelní svět, pronikly do rozhlasu, televize i filmu. Po boku hvězd popmusic jako Waldemar Matuška, Eva Pilarová i Karel Gott a vedle herců Miloslava Kopeckého a Miroslava Horníčka si zazpívaly ve filmu režiséra Podskalského Revue pro banjo.

Hry Paravanu

První hrou uvedenou v Pickově divadle byla hra Paravan (září 1959), který se dostal do názvu divadla a později zdobil scénu.

Hry J. R. Picka mívaly literární námět, Paravan byl často doprovázen přívlastkem „literárně hudební kabaret“. Satirické a parodické hry doprovázeny zprvu šansony a později písněmi tvořily jádro programu Pickova divadla. Důkaz, že se jedná o divadlo čerpající z literatury, nalézáme často již v názvu her, např. název „Komédie dell'arte“ v nás zajisté evokuje komedii dell'arte. Z tohoto názvu můžeme také usuzovat, že karty budou hrát stěžejní roli. V Písničkách pod parapletem propojovací roli představuje paraple. J. R. Pick do svých her zakomponoval také některé motivy, které jsme četli už v jeho sbírkách: „V Kladyátoru čteme dialog Nudná neděle – v Komedii dell'arte konverzují podobní dva otrávení a prázdní mladí lidé v témž duchu, spějí k téže pointě.“¹⁶ V Parodivanu Pick parodoval tvorbu Karla Bradáče svým Červencem aneb Letní eposíček, v Komedii dell'arte pak Pick paroduje Bradáče znovu.¹⁷ Pokud se ale Pick pouští do parodování autorů, nezůstává u jednotlivců, nýbrž svou parodis-

---

¹⁵ <http://host.divadlo.cz/noviny/archiv/cislo21/pameti.html>, dne 5. ledna 2012.

¹⁶ HEŘMAN, Z.: Parametry Paravanu. In: Začalo o Redutou. Praha 1964, s. 188.

¹⁷ Tamtéž.

tickou charakterizací popisuje celý typ autorů. Postupoval tak, že se zaměřil na motiv charakteristický pro skupinu oněch autorů, na které si zacílil.

V roce 1962 byl v Paravanu uveden kabaret Všichni moji dědové, v němž jen jediná písnička pocházela z Pickovy tvorby, jmenuje se Když pan Renoir a hudbu k ní složil Miroslav Kunst. Zbylé písně čerpaly z bohaté kabaretní historie: písničky z Červené sedmy a jiných kabaretů, jmenovitě např. Burianova Píseň bohnická, lidová verze Kupletu ze zákopů.¹⁸ Jednalo se tedy pouze o retrospektivu.

V Paravanu se J. R. Pick navrátil k tradici text-appealů z Reduty, ostatně už výše jsme uvedli, že se na text-appealech v Redutě také spolupodílel. J. R. Pick ovšem nechtěl oprášit staré texty, usmyslel si text-appealy rozvést. Bylo uvedeno představení TěPick, Shakespeare! a Kunst-appeal (obojí 1964).

Neúspěch Paravanu

Po několika sezónách se i ostrí satirických textů J. R. Picka ztupilo. Jeho parodie a satiry pozbývaly své výbušnosti. Literární základ her nepřipouštěl pochopení, pokud se divák neorientoval v dobovém literárním kontextu. Navíc už samotné Pickovy texty se svou náročností pohybovaly ve vyšších sférách, pro čtenáře to znamená velkou míru koncentrace, neustálé soustředění. Přičtěme k tomu ještě to, že se takto náročné texty nečtou, ale říkají a odehrávají na jevišti, tím se text stává o to náročnějším na porozumění.

Už výše se věnujeme problémům s písněmi a jejich interprety, kterým chyběla originalita, tedy vlastní přínos, považujeme proto za zbytečné se tomu věnovat opětovně.

Problém s obsazením se ovšem netýkal jen interpretů písní, nýbrž i herců, kteří podávali jen amatérské výkony, což v konkurenci ostatních malých divadel (Divadlo Na zábradlí, Semafor) rozhodně nemohlo stačit.

Položením her do vyšší intelektuální roviny se J. R. Pick vystavil nebezpečí nedostatku diváků. Divadlo oslovilo jen úzký okruh publika, který časem, jak satira ztrácela na ostroti, ještě prořídla. J. R. Pick se pokusil přilákat další publikum, když zařadil dvě hry plné absurdity, nejprve Jak jsem byl zavražděn, následovně to byla hra Amputace. Větší úspěch sklídil až výše zmíněný retrospektivní kabaret Všichni moji dědové,

---

¹⁸ Tamtéž, s. 186.

avšak jeho pokračování Z Košír až po Orinoko neboli Všichni moji otcové mělo opět sestupnou tendenci.

I vzhledem k tomu, že poslední sezónu se Paravan dělil o sál se vzniknuvším Činoherním klubem, musel Jiří Robert Pick tušit, že jeho i jeho tvorbu Státní divadelní studio pozoruje. Spolupracoval tehdy s režisérem Janem Kačerem, posilou právě z Činoherního klubu, na nové hře Vinetou – rudý gentleman, když se kvůli zvláštní schůzi musela přесunout zkouška této hry. Na oné schůzi pak vystoupil ředitel Miloš Hercík a sdělil, že se divadlo Paravan vyčleňuje z SDS pro zkoušení ideově závadné hry.

Přínos divadla Paravan tkví obzvláště v šansonu jako žánru. V oblasti obsahové i výrazové se totiž textaři i skladatelé domohli mimořádných výsledků.¹⁹

KABARET AU

1968 - 1969

Jiří Robert Pick se podruhé rozhodl řídit vlastní divadlo. Po uzavření divadla Paravan založil ve vinohradském Radiopaláci v roce 1968 Kabaret Au, přičemž Au znamenalo autorský kabaret. V některých ohledech změnil způsob provozování vlastního divadla, v jiných ohledech pokračoval v tom, co zavedl už v Paravanu. Rozhodně neupustil od satiry, jeho pořady stále překypovaly dobře zacílenými satirickými útoky. Ve svých hrách, které už nebyly semknuty tématem, jednou myšlenkou ani formou, uvedl i erotiku, již měla být vábidlem. Už název pořadu Kabaret s nahou slečnou prozrazoval, na co se divák může těšit. V tomto postupu, jak přilákat diváky, se J. R. Pick odchýlil od svého paravanského zaměření na diváka. V Paravanu své hry stylizoval intelektuálně zaměřenému publiku, kdežto zavedením erotiky oslovil spíš střední a starší generaci.

Hry kabaretu byly pojaty spíš jako složené z více výstupů, J. R. Pick opět přistoupil k text-appealovému provedení, čímž poskytl prostor mnoha hostům. V kabaretu opakovaně vystupovali členové pražského sdružení Šanson, představili se

---

¹⁹ DLOUHÁ, N.: Od Reduty k Apollu. In: Taneční hudba a jazz 1968–69. Praha 1968, s. 26.

zde i studenti DAMU J. Vágner a J. Kvasnička, kteří se pod krycím jménem Kiss & Stan proslavili zejména v 70. letech v pořadech pražské Violy.²⁰

Pick musel ve svém autorském kabaretu čelit obdobným problémům jako před několika lety v Paravanu. Opět se mu nepodařilo oslovit širší publikum, přestože polevil z intelektuální úrovně her, a opět se ukázalo být problémem herecké obsazení, neboť se v kabaretu neutvořil celistvý ansámbl.

Kabaret s nahou slečnou

Z krátké doby existence Kabaretu Au se dodnes nejvíce vzpomíná na výše zmíněný Kabaret s nahou slečnou. Josef Kobra Kučera vzpomíná v Pickanteriích na to, jak probíhal výběr slečny, která by dovedla striptýz předvést správně umělecky.²¹

Překladatel Erich Sojka zavzpomínal na problém, jímž kabaretu takříkajíc zavařil:

„Vzpomínám si na jeden svůj úspěch. To jsem tehdy přečetl tento epigram:

Jak divně pravdivá dnes jsou ta

slova, že přátelství nás poutá.

Jirka mi vždycky dával naprostou volnost ve výběru toho, co budu číst, nikdy mě „necenzuroval“. Ale když pak – zřejmě nepříznivou shodou okolností – za několik dní po tomto mém „úspěchu“ Kabaret s nahou slečnou zakázali, řekl mi s jemnou, ale jasnou výčitkou v hlase: „Víš, ten epigram o těch poutech jsi možná neměl číst.““²²

Při čtení Pickovy knihy 7 kytic pro buvola jsem si dala do souvislosti Sojkův epigram s následujícím:

„Vzrůstá u nás cizinecký ruch.

Přijíždějí k nám přátelé

i nepřátelé z celého světa.

Ovšem k tomu, aby byli u nás plně spokojeni,

---

²⁰ ŠORMOVÁ, E. a kol., Česká divadla – Encyklopedie divadelních souborů, Divadelní ústav, Praha, 2000.

²¹ SVĚTLÍK, E.: Pickanterie. Koláž ze života a díla satirika J. R. Picka. Praha 1995. s. 78.

²² Tamtéž, s. 80.

*ještě ledacos chybí.
A tak zvláště nepřátelům
se to u nás velice zamlouvá.“²³*

Vzhledem k roku vydání 7 kytic pro buvola (1966) je ovšem možné, že se jedná opravdu jen o náhodnou podobnost, za kterou jsem hledala více, než bylo přítomno, navíc nepřihlížejíc k datu vydání Pickových 7 kytic pro buvola.

BÁSNÍK A SATIRIK

Na tomto místě by bylo záhodno seznámit se blíže s Pickovou tvorbou básnickou. Rozhodla jsem se podrobněji se věnovat dvěma jeho sbírkám z rané tvorby, a sice Bez ubrousku z roku 1954 a Ptáci a jiné ryby, která vyšla o rok později, a jedné z pozdějších let, což je 7 kytic pro buvola z roku 1966.

Bez ubrousku

Jeho knižní prvotinou je Bez ubrousku. Z názvu můžeme vydedukovat, že probíraná témata bude autor prezentovat bez servítků, nikoliv v rukavičkách, zkrátka Bez ubrousku. J. R. Pick svou prvotinu rozdělil do čtyř tematických okruhů a stejně jako v případě názvu celé sbírky i z názvu oněch čtyř okruhů můžeme předvídat, na co Pick zacílil. Strýček Sam a spol. zaštiťuje epigramy s kritickým pohledem na Západ, přičemž často používá uzuálních slovních obrátů, které v tomto použití nabývají negativního smyslu.

*„Jeden z nich
Mac Arthurovi...
Zda mužem schopným jest? Dle počínání jeho,
já usoudil bych, - schopným všeho!“²⁴*

Dalšími takovými epigramy jsou např. Prohlídka²⁵, Nohy na stole²⁶.

---

²³ PICK, J. R.: 7 kytic pro buvola. Praha 1966. s. 36.

²⁴ PICK, J. R.: Bez ubrousku. Praha 1954, s. 13.

V druhém oddíle Z luhů literárních a jiných vytýká pravopisné neznalosti literátů, a to hned v prvním epigramu Literát²⁷. Posléze pokračuje ve hraní si s významy slov. Příkladem může být dvojitý význam, řekne-li se „silná kniha“, na což poukazuje ve svém čtyřverší Z úvah začínajícího autora²⁸, v dalším s názvem Redaktor²⁹ si pohrává s tenkou hranicí mezi slovy tisknout a utiskovat. Nad významem slov a jejich naplňování, pokud se týká lidských profesí, se pozastavuje ve svém Literárním historikovi³⁰.

V celém epigramu Štička, to už se ocitáme v třetí části s názvem Pracující a nepracující, upozorňuje J. R. Pick na ohlížení se na původ a chování se k lidem podle jejich původu, ostatně je to v pointě napsáno zcela otevřeně:

„Ledaskdo, leckde v kalných vodách plove.

Dcerušky někde, někde synáčkové.

Neschopní že jsou? Škoda že tím vzniká?

Pst, pane, tiše, otecko je štika!“³¹

Nenápadná poznámka, že se to odehrává v kalných vodách, je přitom nenápadná jen do té míry, aby čtenáři rozhodně neunikla.

O vhodných kontaktech na správných místech, o přizpůsobování chování, když někomu hrozí, že by na něj někdo vlivný mohl říci něco, co se nemá veřejnost dozvědět, napsal J. R. Pick Lišák – předseda³². Jak Štičku, tak i Lišáka – předsedu J. R. Pick zařadil opětovně i do své druhé sbírky Ptáci a jiné ryby a forma bajky je v těchto případech užita zcela záměrně a nikomu není za těžké alegorii prohlédnout. Na frázovitost a nacvičené plamenné řečnictví poukazuje použitím papouška Arary³³.

V posledním úseku Chybovati je lidské je využito nomen omen: pan Nedělal, pan Šuškal³⁴.

---

²⁵ Tamtéž, s. 14.

²⁶ Tamtéž, s. 18.

²⁷ Tamtéž, s. 21.

²⁸ Tamtéž, s. 22.

²⁹ Tamtéž, s. 27.

³⁰ Tamtéž, s. 30.

³¹ PICK, J. R.: Bez ubrousku. Praha 1954, s. 40.

³² Tamtéž, s. 42.

³³ Tamtéž, s. 46.

³⁴ Tamtéž, s. 59.

Ptáci a jiné ryby (bajky a aforismy)

I svou druhou sbírku J. R. Pick rozdělil do oddílů: Ti menší, Potichu..., Pegas bez křídel, Ti větší, Mezi dravci, A nakonec. Bajky a aforismy v podtitulu značí najevo, že se J. R. Pick opět rozhodl tít do nešvarů společnosti. Formou bajek, v nichž lidské vlastnosti přebírají zvířata, může pomocí alegorie ukázat chyby doby, přitom se pohybovat v odlehčené humorné sféře a zároveň si dopřát pořádnou porci ironie a satiry. Druhý útvar uveden v podtitulu, aforismus, je vtipný a zároveň stručný výrok, v němž se užívá ironie, protiklad, satira a který má reflexivní ráz, čímž čtenáře nutí se zamyslet. Často může aforismus vyznít jako nenápadná průpovídka, kterou někdo vyřkl jen tak mezi řečí.

V úvodní básni³⁵, která předchází první části sbírky, J. R. Pick naprosto přesně vystihl útvar bajky. U sýčka využívá jemu charakteristické vlastnosti škarohlída, pesimisty. V Pickově bajce sice sýčkuje pravdomluvně o hejlovi a strace, ale právě to dělat nemá, neboť se od něj očekává, že bude stejně jako ostatní zpívat o slavíkovi a cizích ptácích. Svým chováním si působil nepříjemnosti, což vyústilo až v jeho zabití. V posledním dvojverší graficky odděleném od bajky J. R. Pick odtajňuje alegorii sýčka a snad pro klid ve čtenářově duši nás ubezpečuje, že v realitě satirik z něčeho obdobného strach mít nemusí.

J. R. Pick poskytuje za samotnou bajkou vždy klíč, snad aby si byl jist, že jej čtenář pochopí. Setkáváme se s tím například v již zmíněném Sýčkovi, dále v Labuti³⁶, Slavíčkovi³⁷ a Slepici, aneb zrním nadnormativním³⁸.

Díky alegorii může J. R. Pick kritizovat vždy celou skupinu lidí, k tomu využívá také neurčité označení místa a času děje, např. když soudce slon působí v okrese AB³⁹ nebo když jednou zebře bledne tvář v jedné rezervaci⁴⁰.

Bez ohledu na oddíl je ve sbírce kritizováno frázovité vyjadřování (Flašinet⁴¹), věčná nespokojenost, a to jednou nespokojenost s něčím, porovnáváje to s něčím cizím podle přísloví: Jinde mají trávu zelenější. (Antilopy⁴², Kuřátko⁴³), a podruhé svá-

---

³⁵ PICK, J. R.: Ptáci a jiné ryby (bajky a aforismy). Praha 1955, s. 5.

³⁶ Tamtéž, s. 14.

³⁷ Tamtéž, s. 49.

³⁸ Tamtéž, s. 75.

³⁹ Tamtéž, s. 71.

⁴⁰ Tamtéž, s. 78.

⁴¹ Tamtéž, s. 34.

⁴² Tamtéž, s. 85.

dění své neschopnosti na druhé, hledání příčin tam, kde nejsou (Želva). Terčem kritiky je také posuzování ostatních podle původu (Pěnkava⁴⁴) a podle funkce, kterou zastávají. V bajce Tygr přednosta⁴⁵ používá J. R. Pick zvrtné pasivum v místech, kde je ostatními zvířaty kritizován tygrův způsob vlády.

J. R. Pick využívá charakteristické vlastnosti zvířete nebo věci, které dávají aforismu název, aby onu vlastnost popřel, vysvětlil její příčiny, přeměnil ji na kladnou, vytvářeje tak nonsens. Jeden příklad za všechny:

„RAK

Kupředu! Za mnou!“⁴⁶

Některými aforismy navazuje na předcházející bajku, aby ukázaly problém z dalšího úhlu pohledu (Jiná želva⁴⁷), nebo použijeme-li personifikaci, aby měl aforismus poslední slovo (Jiná straka⁴⁸).

V dalších aforismech a bajkách už jsou tématem různé nešvary, které není vhodné uskupovat do uměle vytvořených kategorií.

7 kytic pro buvola

Nemohu se zbavit dojmu, že v Mottu I. J. R. Pick parafrázuje Suchého Píseň o rose, když začíná veršem: Kus poezie nezabije.⁴⁹ V druhém mottu opakuje myšlenku ze závěru prvního, totiž o těžkosti napsat píseň. Epigramy nemají název, aby zde nemusely být opisovány celé, budou nazývány incipitem.

Nejlepší své druhu⁵⁰ vychvaluje zubní pastu, v čem všem je nápomocna. Může mít ovšem jeden nedostatek, a sice že nebude k dostání, čímž si J. R. Pick zcela jistě nestěžuje na nedostatek právě pasty UHU, využívá zde synekdochy.

---

⁴³ Tamtéž, s. 86.

⁴⁴ Tamtéž, s. 12.

⁴⁵ Tamtéž, s. 60.

⁴⁶ Tamtéž, s. 57.

⁴⁷ Tamtéž, s. 24.

⁴⁸ Tamtéž, s. 17.

⁴⁹ PICK, J. R.: 7 kytic pro buvola. Praha 1966, s. 5.

⁵⁰ Tamtéž, s. 13.

V Bez ubrousku se J. R. Pick se svou kritikou takřkajíc obul do autorů, kteří jsou neznalí gramatiky. Sám si v epigramu Můj přítel má rád ženy vyhrál s významy vět s ohledem na umístění čárky v nich. Pointa, totiž důsledek nedorozumění mezi jím a přítelem, vyznívá absurdně.

V krátkém vyprávění V létě jsem se vypravil koupat k jezeru.⁵¹ se snaží J. R. Pick vymyslet, jak by v praxi mohly lépe fungovat cedulky se zákazy. Napadlo ho mnoho věcí, které by se daly zakázat, jejich účinkem už si tolik jist nebyl, a tak jediný klad zavedení takových tabulek spatřoval v tom, že si už nikdo pro nic za nic nemohl stěžovat na režim.

Mám rád⁵² je výčet věcí, které má J. R. Pick na domovu rád, ironicky však dává v pointě najevo, že má svůj domov rád i přes absenci všeho uvedeného ve výčtu.

V časopise Květen byla J. R. Pickovi otištěna báseň Mladí milenci:

*„Veselí, šťastní jsou
jako dvě děti.
Za devět měsíců
přijde však třetí.“⁵³*

K podobnému tématu se vrací zde v Naše dcera Věra.⁵⁴ Chronologicky podle vydání sice Mladí milenci předcházejí Naší dceři Věře, nicméně logicky by věci měly opačný průběh. Za povšimnutí stojí jednoduchost Pickova rýmu. Až na dvojverší ne-soucího pointu se variuje rým mláda – ráda podle toho, zda je řeč jen o Věře, o Standovi či o obou.

Už v Mottu 1 je nepřímý odkaz na tvorbu Jiřího Suchého, jak je ostatně napsáno výše. S parafrází či zmínkou o Suchém a jeho tvorbě se v 7 kyticích pro buvola setkáváme ještě několikrát. „Chodil malý blbý psíček⁵⁵“ je, domnívám se, odkaz na Suchého píseň Malý blbý psíšek. V krátké povídce Poznal jsem Rutnara⁵⁶ v postavě Rutnara rozpoznávám samotného Picka, ostatně Rutnar získal k užívání jedno pražské

---

⁵¹ Tamtéž, s. 29.

⁵² Tamtéž, s. 37.

⁵³ PICK, J. R.: Mladí milenci. Květen, 2, 1956 – 1956, s. 304.

⁵⁴ PICK, J. R.: 7 kytic pro buvola. Praha 1966, s. 56.

⁵⁵ Tamtéž, s. 62.

⁵⁶ Tamtéž, s. 69.

divadlo, Rutnarův kabaret nepřilákal publikum, přemýšlel o zahrnutí striptýzu do kabaretního představení. Odkaz na Suchého se Šlitrem je skrze písničky à la Semafor, které Rutnar zařazoval mezi samostatná čísla.

Další poznámku o své konkurenci si J. R. Pick neodpustil v Nevadí mi, že.⁵⁷ Tentokrát už se netýká Suchého ani Semaforu, ale Ivana Vyskočila, který v roce 1966 už dva roky vedl své Nedivadlo.

J. R. Pick zmínil Suchého tvorbu ještě jednou, naposled ve Študentovi s rudýma ušima,⁵⁸ u níž je naprosto zřejmé, že reaguje na stejnojmennou píseň známou v podání Hany Hegerové.

Ze sedmi částí sbírky mi připadá tématem semknutá jen 6. kytice pro buvola. Označila jsem si ji za cestovatelskou, neboť se ocitáme postupně dvakrát v Paříži, ve Vídni, v Berlíně, u Baltického moře, v Osvětimi a v New Yorku.

U dvou epigramů použil J. R. Pick podle mého úsudku stejného postupu nečekané pointy, která jako ostrý kord bodla do jádra problému. Terčem kritiky se v Šlápl jsem pánovi na nohu pravou⁵⁹ nečekaně stává Národní divadlo. V Nedá se psát se z rozhovoru dvou lidí dozvídáme, že prvním z nich je znemožněno psát, následně je nám sděleno, že nemůže psát kvůli režimu. V tu chvíli bychom nejspíš očekávali, že má zakázáno psát, ale důvod je jiný a pointa je absurdní. Nemůže psát kvůli režimu, protože pouze v tomto režimu je možné mít psací stroj v opravě tak dlouho.

Několik básní, ač nebyly Pickem zařazeny pod stejné řadové číslo kytice, se tu více, onde méně týká přímo J. R. Picka. Pročpak ta husa⁶⁰ si pohrává s myšlenkou, že husa před někým utíká, protože je žid a chce si z ní udělat šoulet, což je židovské jídlo z krup, hrachu a koření. Epigram tedy není přímo o něm, ale o něm coby o židovi, čili o židech. V epigramu U Baltického moře⁶¹ už se očividně jedná o J. R. Picka, když mu uchází z nafukovací matrace jeho drahocenný vzduch z plic. Nesmíme totiž opomenout jeho chatrné zdraví, přičemž největším jeho neduhem byly právě nemocné plíce. Zmínkou o chemickém závodu v Osvětimi v Nedávno jsem byl,⁶² navíc když onen závod byl postaven převážně za Němců, J. R. Pick naráží na koncentrační tábor. Až mi

---

⁵⁷ Tamtéž, s. 74.

⁵⁸ Tamtéž, s. 95.

⁵⁹ Tamtéž, s. 81.

⁶⁰ Tamtéž, s. 25.

⁶¹ Tamtéž, s. 101.

⁶² Tamtéž, s. 103.

trne z toho, s jakým odstupem a nadhledem, jak to alespoň na mě působí, o Osvětimi píše. První okamžik, kdy jsem očekávala zmínku o válce, je německý překlad názvu města. Nic. Znovu jsem měla pocit, že se objeví narážka na koncentrační tábor, když jsem četla, že na Osvětim nikdy nezapomene, protože tam koupil mřížkové punčochy pro svou ženu. Opět jsem nedokázala předvídat Pickovy myšlenky. Ani hořký pocit, který měl, nebyl kvůli válce. Hořký pocit měl, protože musel jet do Osvětimi celých 60 kilometrů, protože v Krakově takové mřížkové punčochy nebyly k sehnání. Vrcholem jeho rozhořčení je fakt, že byl nucen ty mřížkové punčochy koupit v soukromém obchodě, což je zase absurdní. Jestliže jsem po Nedávno jsem byl myslela, že se tedy tématu války a koncentračního tábora nedotkne, opět jsem se zmílila. J. R. Pick psal výstižně, někdy až stroze, aby nechal myšlenku vyznít naplno. A přesně tímto způsobem, pro mě nelogicky neosobně, píše Ačkoliv jsem se vždy snažil⁶³ a vše, co zažil, nazývá banalitami. Sérii epigramů o sobě uzavírá Někteří lidé,⁶⁴ v níž souhlasí s tím, že už by neměl psát. Jenomže to, jestli bude, nebo nebude psát, nezáleží tak úplně na něm jako na jiných, kteří to mohou ovlivnit.

SATIRA

„Jako satiru označujeme literární dílo vyjadřující satirický, tj. výsměšně kritický postoj autora k nedostatkům v lidském charakteru (závist, pokrytectví, prospěchářství...) a ve společnosti (špatná práce úřadů a politických stran a politiků, korupce..., ale i např. poměry v armádě).“⁶⁵

Naším zřejmě nejznámějším satirikem byl Karel Havlíček Borovský (1821 – 1856). Někteří možná podléhají klamnému dojmu, že Havlíček byl náš jediný satirik. Ti, kteří se s tímto názorem ztotožňují, jsou ovšem na omylu. Už v řadách jeho současníků nalézáme další satirickou tvorbu, např. František Ladislav Čelakovský, Václav Kliment Klicpera, Jan Neruda, Svatopluk Čech, Ladislav Stroupežnický.

Česká satira s národním obrozením nekončí, dál se vyvíjí ve 20. století. Satiru ve svých povídkách a především ve svém slavném románu Osudy dobrého vojáka Švejka za světové války využil Jaroslav Hašek. Dále jmenujme např. Karla Poláčka (Okresní

---

⁶³ Tamtéž, s. 109.

⁶⁴ Tamtéž, s. 123.

⁶⁵ LEDERBUCHOVÁ, L.: Slovník literárních pojmů aneb Co se skrývá za slovy. Plzeň 2006.

město, Muži v ofsajdu, Bylo nás pět), Jaroslava Žáka (Študáci a kantoři, Cesta do hlubin študákovy duše), Václav Lacina (Čtení a psaní aneb Spisovatelem snadno a rychle), Zdeněk Jirotka (Saturnin, Muž se psem). Na prknech, která znamenají svět, se samozřejmě satira objevovala také, a sice v Osvobozeném divadle v revuích Voskovce a Wericha.

Po druhé světové válce u nás krátce fungovalo Divadlo satiry. Na krátkém trvání tohoto divadla je jasně vidět, jak se komunistická strana k satirě stavěla. Soubor, který byl zprvu vychvalován a dáván za vzor ostatním, se v průběhu čtyř sezón mění v divadlo, které „není schopno poskytnout kladného hrdinu, je samoúčelné“⁶⁶, ostatně Divadlu satiry jsem se věnovala již výše, nebudu se tedy opakovat. Větší pozornost bych zde věnovala jednomu ze členů tohoto divadla, Vratislavu Blažkovi⁶⁷. Ve své tvorbě se zaměřoval mimo jiné i na divadlo. Jeho hry byly uváděny právě v Divadle satiry (Ferda – sirky – zeměkoule, Král nerad hovězí, Kde je Kuťák?). Některé jeho satiry byly zfilmovány (Třetí přání, Příliš štědrý večer) a jako scénárista se podepsal pod další více či méně slavné filmy: Cirkus bude, Hudba z Marsu, Starci na chmelu, Dáma na kolejích a Světáci. Vratislav Blažek psal také texty písní (Dáme si do bytu, Lékořice, Tu kytaru jsem koupil kvůli tobě, Milenci v texaskách), z nichž jsou některé známy dodnes. Vratislav Blažek emigroval v roce 1968 do Mnichova, kde o pět let později umírá.

Dalším divadlem, kde divák narazil na satiru, bylo Werichovo ABC, jemuž jsem se také věnovala výše, zde tedy jen stručně. Werich zde našel partnera v osobě Miroslava Horníčka, s nímž uváděl hry z Osvobozeného divadla a obnovil tradici forbín, které satirickými střelami překypovaly.

Satira se u nás 50. letech sice vyskytovala, ale potýkala se se značnými problémy. Dalším příkladem může být osud literárního časopisu Květen. Vedl ho nejprve Bohuslav Březovský, později Jří Šotola. Časopis vycházel pouhopouhé čtyři roky (1955 – 1959). Okolo časopisu, původně určeném pro začínající autory, vznikla tzv. generace Května („květnáci“), kteří se věnovali tzv. poezii všedního dne. V Květnu byl nemalý prostor poskytnut satirě, kam přispívali např. Rostislav Dostál, Jiří Filip a Ladislav Smoljak. Skupina kolem Května se ovšem příliš nápadně odkláněla od konzer-

---

⁶⁶ ŠORMOVÁ, E. a kol., Česká divadla – Encyklopedie divadelních souborů, Divadelní ústav, Praha, 2000.

⁶⁷ MENCLOVÁ, V., VANĚK, V. a kol.: Slovník českých spisovatelů, 2. vyd. Praha 2005, s. 81 – 82.

vativního směru, což se komunistické straně nelíbilo, a v červnu 1959 byl Květen zakázán.

V 60. letech jako by se satira vytratila. Důvodem ale nebylo, jak by se mohlo zdát, její vymýcení komunistickou stranou, naopak. Tato dekáda byla natolik uvolněná, že nebylo do čeho tnout, tudíž satira nebyla zapotřebí.

ZÁVĚR

Jiří Robert Pick nebyl, alespoň jak já ho vidím, z těch, kteří převlékají plášť. Po Únoru 1948 mohl emigrovat, ale neudělal to. Měl kapitalistický původ a příbuzné na Západě, což zajisté bylo komunistické straně trnem v oku. A přesto, když později vycestoval za sestrou do USA, nezůstal tam.

Pickovo dílo, nebo alespoň jeho podstatná část, má co říci i dnešnímu čtenáři. Své názory a životní zkušenosti vpisoval do epigramů i her a čtenář je ve většině případů rozluští velice snadno. Terčem Pickových střel se často stávaly skupiny lidí, typy, charaktery, zkratka nešvary s obecnou platností. Konkrétní jména do svých satirických šlehů také tu a tam zakomponoval, ale dokázal si se jmény vyhrát a poupravit je tak, aby bylo všem jasné, o koho se jedná, a přitom mu nikdo nemohl vytknout, že někoho označil přímo. Soustavně se v hledáčku jeho satirické mušky objevovala jen jediná osoba, a sice on sám. Takové epigramy jsou psány v ich-formě.

Jak jsem se vyslovila již v úvodu své práce, nebudu ani na tomto místě o J. R. Pickovi prohlašovat, že byl genius, který zůstal nedoceněn. Některé jeho hry se líbily, líbí a troufám si říct, že se líbit budou, jiné zůstanou v pozadí těch vydařenějších. A stejně je tomu i s Pickovými epigramy. Jednu skupinu tvoří epigramy soudobé, v nichž J. R. Pick reagoval na aktuální dění, ty dnešním čtenářům už mnoho neřeknou, přestože se ve své době ujaly. Druhá sada je aktuální i dnes a nejspíš se její aktuálnost nevytratí ani s dalším postupem času. A samozřejmě, že má na svém kontě i epigramy, které jsou zcela průhledné, ploché, mírné, s tupým ostřím.

Přes všechny informace získané z dostupných zdrojů mi stále zůstávají některé otázky nezodpovězeny. Jak se Jiří Robert Pick vyrovnával s neúspěchem svého divadla, s tím, že zůstal ve stínu úspěšnějších divadel? Musel přeci, domnívám se, poznat, kudy vede cesta k úspěchu. Odmítal tedy jít cestou lemovanou populismem? Po-

tvrzovalo by mi to domněnku, že J. R. Pick neměnil své postoje podle toho, odkud vítr vane. Těžko říct, zda se těchto odpovědí ještě kdy dobereme. Stejně tak visí ve vzduchu další otazníky, u nichž lze jen stěží odhadovat odpověď. Jak prožíval srpen 1968 a 70. léta, během kterých neměl možnost publikovat jinak než pod pseudonymem?

Cílem této práce bylo představit postavu Jiřího Roberta Picka jako osobnost tvůrčí v rozličných okruzích literatury a přiblížit jej, pokud je to možné, i jako člověka. Tato práce není souhrnem Pickovy tvorby, ale domnívám se, že je dosti hlubokou sondou do jeho díla i života, a proto by mohla být užitečným zdrojem informací pro získání informací o J. R. Pickovi i podnětem k dalšímu studiu.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ A LITERATURY

Literatura

- DLOUHÁ, N.: Od Reduty k Apollu: deset let malých scén a jejich písniček (1956 – 1966). In: Taneční hudba a jazz. Praha 1968 – 69.
- HEŘMAN, Z.: Parametry Paravanu. In: Začalo o Redutou. Praha 1964.
- JUST, V.: Dvacet deka duše: (groteskní lyrika). In: Z dílny malých scén. Praha 1989.
- LEDERBUCHOVÁ, L.: Slovník literárních pojmů aneb Co se skrývá za slovy. Plzeň 2006.
- MENCLOVÁ, V., VANĚK, V. a kol.: Slovník českých spisovatelů, 2. vyd. Praha 2005.
- PICK, J. R.: Bez ubrousku. Praha 1954.
- PICK, J. R.: Mladí milenci. Květen, 2, 1956 – 1956.
- PICK, J. R.: Ptáci a jiné ryby (bajky a aforismy). Praha 1955.
- PICK, J. R.: 7 kytic pro buvola. Praha 1966.
- SVĚTLÍK, E.: Pickanterie. Koláž ze života a díla satirika J. R. Picka. Praha 1995.
- ŠORMOVÁ, E. a kol., Česká divadla – Encyklopedie divadelních souborů, Divadelní ústav, Praha, 2000.
- VYSKOČIL, I.: Reduta text-appeal text-appealy. In: Začalo to Redutou. Praha, 1964.

Internetové zdroje

Český hudební slovník osob a institucí

http://www.ceskyhudebnislovník.cz/slovník/index.php?option=com_mdictionary&action=recore_detail&id=1000018, dne 20. prosince 2011.

FringeNYC

http://fringenyc.com/mega/index.php?option=com_content&view=article&id=121&Itemid=100, dne 29. ledna 2012.

Divadelní noviny

<http://host.divadlo.cz/noviny/archiv/cislo21/pameti.html>, dne 5. ledna 2012.

Slovník české literatury

<http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=950>, dne 28. listopadu 2011.

The New York Times

<http://www.nytimes.com/2006/08/10/theater/10cap.html>, dne 29. ledna 2012.

Wikipedie

http://en.wikipedia.org/wiki/Zuzana_Justman, dne 20. ledna 2012.

RESUMÉ

My bachelor thesis is divided into 3 capital parts that are J. R. Pick's life, his theatre Paravan and Cabaret Au and he situated in context of satire of 50's and 60's.

In part that is focused on Paravan I have analysed plays and songs and uncovered reasons of failure of theatre. I have stated some basic information about Cabaret Au and the most famous program Cabaret with a Naked Woman. I analysed Pick's epigrams from his book Without a Napkin, Birds and other Fish and 7 Pouquets for a Buffalo. And finally I mention some other authors, who wrote satire in 50's and 60's.

PŘÍLOHY

Příloha č. 1

Jiří Robert Pick.

<http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=950>, dne 28. listopadu 2011.

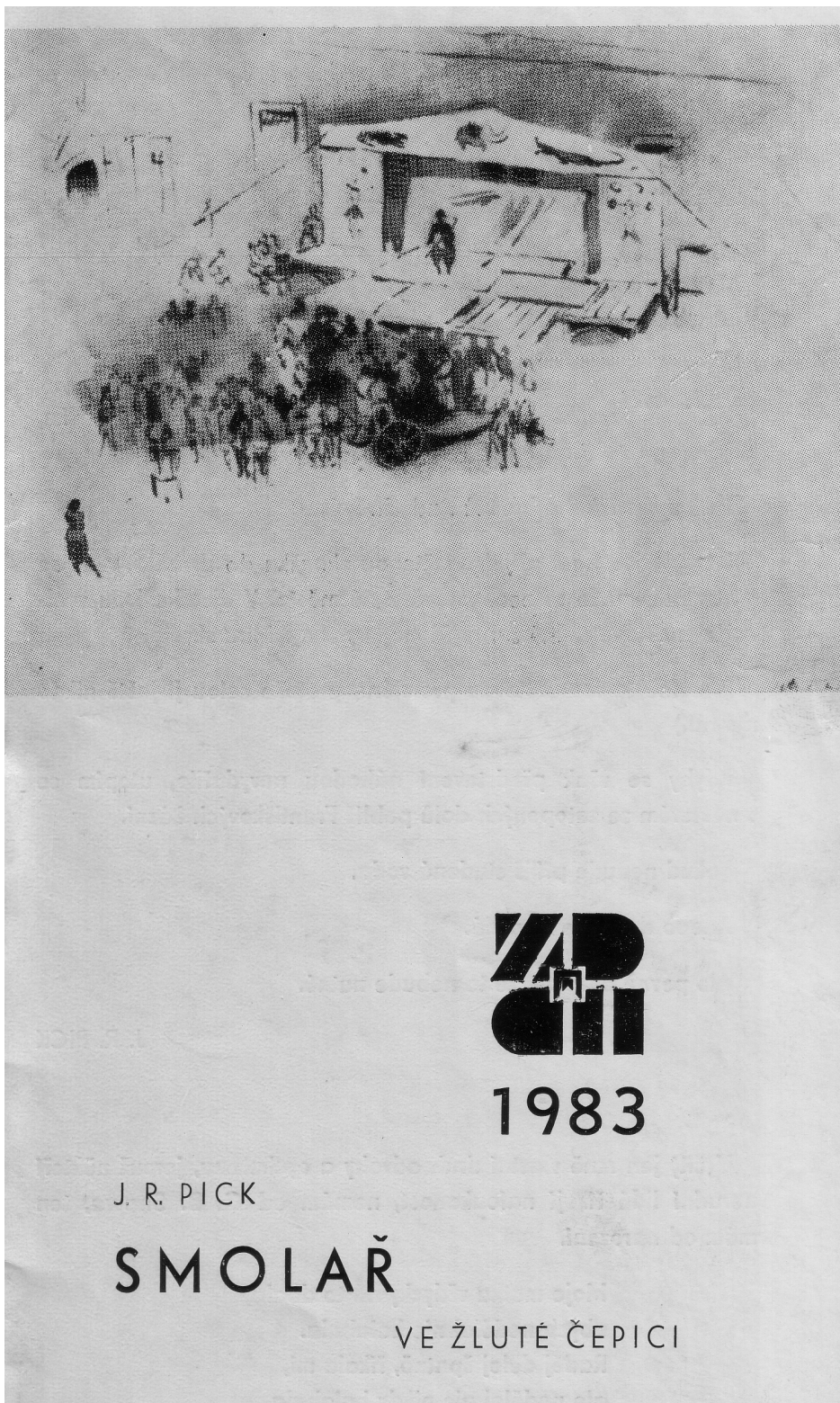
Příloha č. 2

Karikatura Jiřího Roberta Pícky.

Obálka Píckanterie.

Příloha č. 3

Program k inscenaci Západočeského divadla v Chebu Smolař ve žluté čepici.

Fotografii poskytl František Hromada.

Příloha č. 4

ZÁPADOČESKÉ DIVADLO V CHEBU

J. R. PICK

SMOLAŘ VE ŽLUTÉ ČEPICI

KOMEDIE

Režie František Hromada

Scéna a kostýmy Vítězslav Fejlek

Hudba Jiří Galarovič

Pohybová spolupráce Antonín Smolík j. h.

Představení řídí Václav Tytl

Text sleduje Naděžda Herbstová

Světlo Stanislav Kostroun

Jevištní stavba kolektiv Ladislava Nedvěda

Zvuk Řehoř Vácha

Garderoba Růžena Křížová, vzorná pracovnice kultury

Rekvizity Květa Folberová

Vlásenky Marie Piloušková

Dekorace, kostýmy a vlásenky zhotovili zaměstnanci dílen Západočeského divadla v Chebu pod vedením Aloise Bárty, Karla Kolba, Miroslava Kostky, Stanislava Krátkeho, Květy Kypťové a Františka Šnajdra.

Tato hra byla nastudována k Roku českého divadla.

PREMIÉRA 5. ÚNORA 1983

Program k inscenaci Západočeského divadla v Chebu Smolař ve žluté čepici.

Fotografii poskytl František Hromada.

Příloha č. 5

Zuzana Justman.

<http://www.nytimes.com/2006/08/10/theater/10cap.html>, dne 29. ledna 2012.

Příloha č. 6

The Unlucky Man in the Yellow Cap; The Terezin Foundation;
Writer: J.R. Pick,
Composer Peter Fish,
Adapter Zuzana Justman; Director:

Marcy Arlin; In 1944 Czechoslovakia, Lucy, a young woman in Terezin — Hitler's "model" ghetto — sings in the camp's darkly sexy cabaret and falls in love with bookish policeman Norbert. A tragicomic tale of love and resistance.
www.unluckyman.com **2h, Manhattan, New York, Drama, Musical; VENUE #5:**
Henry Street Settlement - Harry de Jur Playhouse; FRI 11 @ 5; SAT 12 @ NOON; SUN 13 @ 6:15; SAT 19 @ 7:45; WED 23 @ 2

Heslo o hře Smolař ve žluté čepici v programu festivalu FringeNYC 2006,
s. 52.

<http://fringenyc.com/mega/index.php/2006.html>, dne 29. ledna 2012.

Příloha č. 7 – E-mailová korespondence se Zuzanou Justman

Vážená paní Justman,

posílám Vám otázky týkající se především Vašeho bratra. Některé z nich jsou osobnějšího charakteru, takže pochopím, pokud mi na ně neodpovíte.

Nepodařilo se mi dohledat, jestli Vaše rodina byla do Terezína transportována pohromadě. V knize Pickanterie se uvádí, že Jiří byl transportován 13. března 1943 a zbytek rodiny roku 1943. Mám to chápat tak, že se jedná pouze o vytčení data vzhledem k tomu, že to je kniha o něm?

Proč Jiří neemigroval v roce 1948 s Vámi? Byl tím důvodem jeho zdravotní stav?

Nevíte, jestli později o emigraci uvažoval?

Byli jste s bratrem po emigraci v kontaktu?

Pokud ano, probírali jste jeho literární tvorbu?

Jiří ani přes zážitky z koncentračního tábora nepřestal věřit. Přesto, změnila se nějakým způsobem jeho víra?

Chtěla byste se Vy osobně nějakým způsobem vyjádřit k bratrově tvorbě a celkově jeho osobnosti?

Pokud máte zájem, samozřejmě Vám svou bakalářskou práci pošlu, abyste se k jejímu obsahu mohla vyjádřit a případně mi sdělit své připomínky, které samozřejmě vezmu v potaz.

Ještě jednou Vám děkuji za ochotu

S pozdravem

Veronika Bolgáčová

MILA VERONIKO,

ME ODPOVEDI

že Jiří byl transportován 13. března 1943

TO JE CHYBA, SLI JSME VSICHNI POHROMADE, RODICE, MUJ BRATR,(KTEREMU JSME VZDY RIKALI BOBBY) A JA 13. CERVENCE, 1943

Proč Jiří neemigroval v roce 1948 s Vámi?

BOBBY BYL KOMUNISTA A NECHTEL ODEJIT. TEZ BY UZ SE NIKDY NENAUCIL NOVOU

REC TAK DOBRE, ABY MOHL PSAT.

Nevíte, jestli později o emigraci uvažoval?

MYSLIM, ZE NIKDY NE, V ROCE 1966 ME NAVSTIVIL VE STATECH A BYLO TO PRO NEJ ZAJIMAVE DOBRODRUZSTVI, ALE ZIT TU NECHTEL.

Byli jste s bratrem po emigraci v kontaktu?

ANO, STALE, NEJDRIVE JSME SI JEN PSALI, ALE JAKMILE SE ZELEZNA OPONA TROCHU ZDVIHLA V ROCE 1958 JEZDILI JSME PRAVIDELNE DO PRAHY, MAMINKA KAZDE LETO A JA JSEM TAK CASTO NEMOHLA, ALE JEZDILA KDYKOLI TO BYLO MOZNE, OBYCEJNE S MYMI SYNY, KTERE MEL BOBBY RAD A POJMENOVAL PO NICH COWBOYE PHILIP A DAVID A S MYM MUZEM.

Pokud ano, probírali jste jeho literární tvorbu?

BOBBY MI VZDY POSILAL NEBO DAVAL KNIHY, HRY, BASNICKY ATD.

Jiří ani přes zážitky z koncentračního tábora nepřestal věřit.

MYSLITE V BOHA? O TOM POCHYBUJI, PROC MYSLITE?

Přesto, změnila se nějakým způsobem jeho víra?

DLOUHO VERIL V MARXISMUS

Chtěla byste se Vy osobně nějakým způsobem vyjádřit k bratrově tvorbě a celkově jeho osobnosti?

VETSINOU JSEM OD MALICKA VSE CO PSAL NESMIRNE OBDIVOVALA. CO SE TYCE JEHO OSOBNOSTI, KDYZ JSME SE NAHADALI, BYL TO PRO ME TEN NEJZABAVNEJSI A NEJHODNEJSI CLOVEK NA SVETE.

Pokud máte zájem, samozřejmě Vám svou bakalářskou práci pošlu, abyste se k jejímu obsahu mohla vyjádřit a případně mi sdělit své připomínky, které samozřejmě vezmu v potaz.

ANO MAM ZAJEM, PROSIM POSLETE

JAK JSTE SE ZACALA O BOBBYHO ZAJIMAT?

MOC POZDRAVU,

ZUZANA

Dobrý den paní Justman,
děkuji za Vaše odpovědi. Musím se přiznat, že mě některé z nich překvapily.
Vůbec mě nenapadlo, že by Bobby (pokud mu tak také můžu říkat?) byl komunista.
Asi především proto, že se v 70. letech dostal na seznam zakázaných autorů. A taky
proto, že ve své tvorbě nešetřil ani komunisty.

Cowboyové Filip a David - myslíte v Ruce vzhůru, boys ? Jména Filip a David jsem našla jen tam, ale jen ve zmínce.

Ano, myslela jsem v Boha. Pavel Starý v časopise Škrt z roku 1990 vzpomínal, jak se spolu seznámili: "Představil se mi: Já jsem Pick a jsem žid, pane, jestli vám to nevadí."
- tento příspěvek je i v Pickanteriích.

Takže to, že byl žid, pro něj znamenalo spíš původ než víru v Boha?

Říkáte, že dlouho věřil v marxismus - kdy přestal věřit?

A jak, jako komunista, vnímal srpen 1968?

JAK JSTE SE ZACALA O BOBBYHO ZAJIMAT?

Byla to vlastně náhoda. Vybírala jsem si téma pro svou bakalářskou práci a nejdříve jsem si vybrala literární časopis Květen. Se svým vedoucím jsem se domluvila, že si vyberu jednu rubriku. Když jsem přišla za vedoucím s tím, že se mi zalíbila rubrika Satira a v ní že mě zaujal právě Jiří Robert Pick, odvětil, že to byla taky moc zajímavá osobnost, o které se ovšem dnes už moc neví, a ať popřemýšlím, jestli bych bakalářskou práci nenapsala o něm. Tak jsem si pro začátek sehnala jeho Parodivan a Bez ubrousku, abych viděla víc. A o tématu mé bakalářské práce bylo rozhodnuto.

Nicméně jediným pořádným zdrojem o něm je knížka Pickanterie.

O jeho divadle Paravan a kabaretu Au se dočtu ještě v Začalo to Redutou od Ivy Hercíkové (konkrétně článek Zdeňka Heřmana Parametry Paravanu).

Na práci ještě dělám, až bude hotova, pošlu Vám ji.

Děkuji a přeju pěkný den

Veronika Bolgáčová

Mila Veroniko,

Vůbec mě nenapadlo, že by Bobby (pokud mu tak také můžu říkat?) byl komunista. Asi především proto, že se v 70. letech dostal na seznam zakázaných autorů. A taky proto, že ve své tvorbě nešetřil ani komunisty.

NEBYL TYPICKY KOMUNISTA, BYL DVAKRAT VYHOZEN ZE STRANY. JEHO POLITIC-
KE

NAZORY VAM LEPE NEZ JA VYSVETLI JEHO KAMARAD V PRAZE JOSEF EISMANN,
REKL ZE VAM MOHU DAT HEHO MAIL: josef@eismann.cz

Cowboyové Filip a David - myslíte v Ruce vzhůru, boys ?

ANO.

Ano, myslela jsem v Boha. Pavel Starý v časopise Škrt z roku 1990 vzpomínal, jak se spolu seznámili: "Představil se mi: Já jsem Pick a jsem žid, pane, jestli vám to nevadí." - tento příspěvek je i v Pickanteriích.

Takže to, že byl žid, pro něj znamenalo spíš původ než víru v Boha?

ANO

Říkáte, že dlouho věřil v marxismus - kdy přestal věřit?

A jak, jako komunista, vnímal srpen 1968?

TO SNAD JOSEF EISMANN BUDE VEDET

MOC POZDRAVU,

ZUZANA

Vážená paní Justman,

děkuji Vám za odpovědi i za další kontakt, který mi bude jistě užitečný.

S přáním hezkého dne

Veronika Bolgáčová

Příloha č. 8 – E-mailová korespondence s Josefem Eismannem

Vážený pane Eismanne,

dostala jsem na Vás od paní Justman kontakt s tím, že mi spíš Vy vysvětlíte politické názory Jiřího Roberta Picka, na kterého píšu svou bakalářskou práci.

Pokud byste tedy byl ochoten mi odpovědět na několik otázek, byla bych moc ráda.

Od paní Justman vím, že J. R. Pick dlouho věřil v marxismus. Kdy přestal? A jaký k tomu měl důvod?

Jak J. R. Pick vnímal události v srpnu 1968?

Od paní Justman také vím, byl dvakrát vyloučen ze strany. Znáte důvody jeho vyloučení a důvod, proč se dostal na seznam zakázaných autorů?

Kdyby mě napadly ještě nějaké další otázky týkající se politických názorů J. R. Picka, mohla bych se na Vás znovu obrátit?

Předem děkuji za Vaše odpovědi.

Přeju pěkný den,

Veronika Bolgáčová

Dobrý den!

Kladete mi otázky, na které mohu odpovědět jen velmi subjektivně, podle svých spíš dojmů a dohadů, berte tedy mé odpovědi s náležitou rezervou (i když tak je to s rozebíráním minulosti vždycky, vid'te).

Nevím, dá-li se politické (či filozofické) nazírání světa nazvat vírou. Pick patřil ke generaci protažené válkou (v jeho případě dokonce Terezínem), tedy k lidem silně frustrovaným uspořádáním světa a hledajícím cestu z těch ohavných skutečností. Marxismus takovou cestu (omylnou, jak se ukázalo) nabízel. Nevím, zda (a tím méně kdy) tu omylnost nahlédl, pokud jde o filozofickou stránku věci, pokud jde o stránku praktickou, nahlížel ji patrně s větší či menší intenzitou už od začátku padesátých let, a zoufale se tomu nahlížení bránil - důvody jsou myslím nasnadě (tedy důvody toho nahlížení, důvody obrany jsou trochu složitější, asi: vydáte-li se někudy a vsadíte na to v podstatě veškeré směřování, těžko se od toho směru odtrhujete). Byl intelektuál, tedy člověk, hledající vlastní osobní cestu, a přidal se k hnutí, které stálo na neosobním, společenském postoji - to je potom dost těžká věc, jako komunista byl co do myšlenek velmi neukázněný, a jako spisovatel tu neukázněnost tu míň, tu víc veřejně projevoval. Myslím (nevím to jistě), že ho rodná strana vyhostila ze svého středu poprvé už někdy v padesátých létech, snad ještě když studoval VŠPHV (to byla vysoká škola politických a hospodářských věd), a vyhodili ho patrně nejen pro zmíněnou neukázněnost, ale taky pro kapitalistický původ a zahraniční příbuzné. O téhle kapitole toho vím málo a z toho mála jsem ještě mnohé zapomněl. Podruhé pak ho vyhodili po roce 68, kdy (krátce posunu to ještě bylo možné) někde v novinách zavtipkoval o potřebě být "daleko od Moskvy" (což je titul jedné sovětské knížky) a kdy se v srpnových dnech angažoval v různých rozhlasových vysíláních - což je odpověď na Vaši druhou a třetí otázku. Na sklonku sedmdesátých let byl do jisté míry vzat na milost (mám ale dojem, že ne do té míry, aby ho znovu vzali do strany jako v těch padesátých létech), okolnosti té věci byly zase složité, napsal myslím osobní dopis někomu velmi mocnému, snad dokonce Bilakovi, ale hlavně se za něho řada jiných mocných všelijak přimlouvala, třeba Josef Větrovec nakonec

prosadil inscenování jeho Snu o vzdálených jezerech v pražském Děčku, kterému tehdy šéfoval, a pak se další jeho hra Smolař ve žluté čepici hrála v několika jiných divadlech (což nepochybně víte).

K té první otázce mám jednu letmou vzpomínku, až z počátku osmdesátých let, tedy krátce před jeho smrtí, kdy jednou s trpkou ironií poznamenal "nojo, to je tak, když si ultramarín Pick celej život hraje na komunistu". Nebral jsem to ani tehdy doslova, nicméně bilančnost toho žertu stojí za povšimnutí.

(Pickovi měli - asi krom jiného - fabriku na barviva, abyste věděla.)

Ostatně, když si přečtete novelu Příliš mnoho příbuzných, dozvíte se o těch složitostech leccos, co lze brát vážněji než moje dojmy. Celkově, řekl bych, byl jako občan a autor vždycky aspoň trochu infant terrible - a to s komunismem holt nešlo moc dobře dohromady.

Nevím, v jakém duchu a s jakým zaměřením o něm píšete, zda víc o autorovi či dramatikovi či o člověku - rozhodně se na všech těch stránkách velmi podepsala složitost doby - od Terezína až po normalizaci. Což patrně bude pro Vás tím záladnějším, že si (k svému jinak štěstí) o té době můžete už jen číst, sama ji patrně nezaživši.

Moc jsem Vám toho asi nepověděl, ale nikoli z neochoty, budete-li mít pocit, že Vám mohu být ještě nějak užitečný, beze všeho se ozvěte.

I já Vám přeju pěkný den (či raději pěkné dny). Eismann.

Milý pane Eismanne,

děkuji Vám za odpověď. I kdybych Vaše vzpomínání na J. R. Picka měla brát s rezervou, zajisté mi to pomůže udělat si o něm celistvější obrázek.

Na to, abych psala o J. R. Pickovi jako o člověku, je příliš málo zdrojů (vlastně jen Píckanerie Eduarda Světlíka), takže jsme se se svým vedoucím práce rozhodli věnovat pozornost alespoň trochu jemu, jako člověku, dále autorovi, kabaretiérovi, satirikovi. Bohužel zjišťuji, že je zdrojů opravdu málo k tomu, abych si o J. R. Pickovi mohla utvořit kompletní představu.

Ještě jednou Vám tedy děkuji, neboť každý názor a každá informace jsou mi cenné.

A máte pravdu - přeji i Vám pěkné dny.

S pozdravem

Veronika Bolgáčová

Příloha č. 9

Zvukový záznam chebské inscenace Pickova Smolaře ve žluté čepici (16:09 - 21:05).